

Старое
і новае —
поплеч
стар. 4

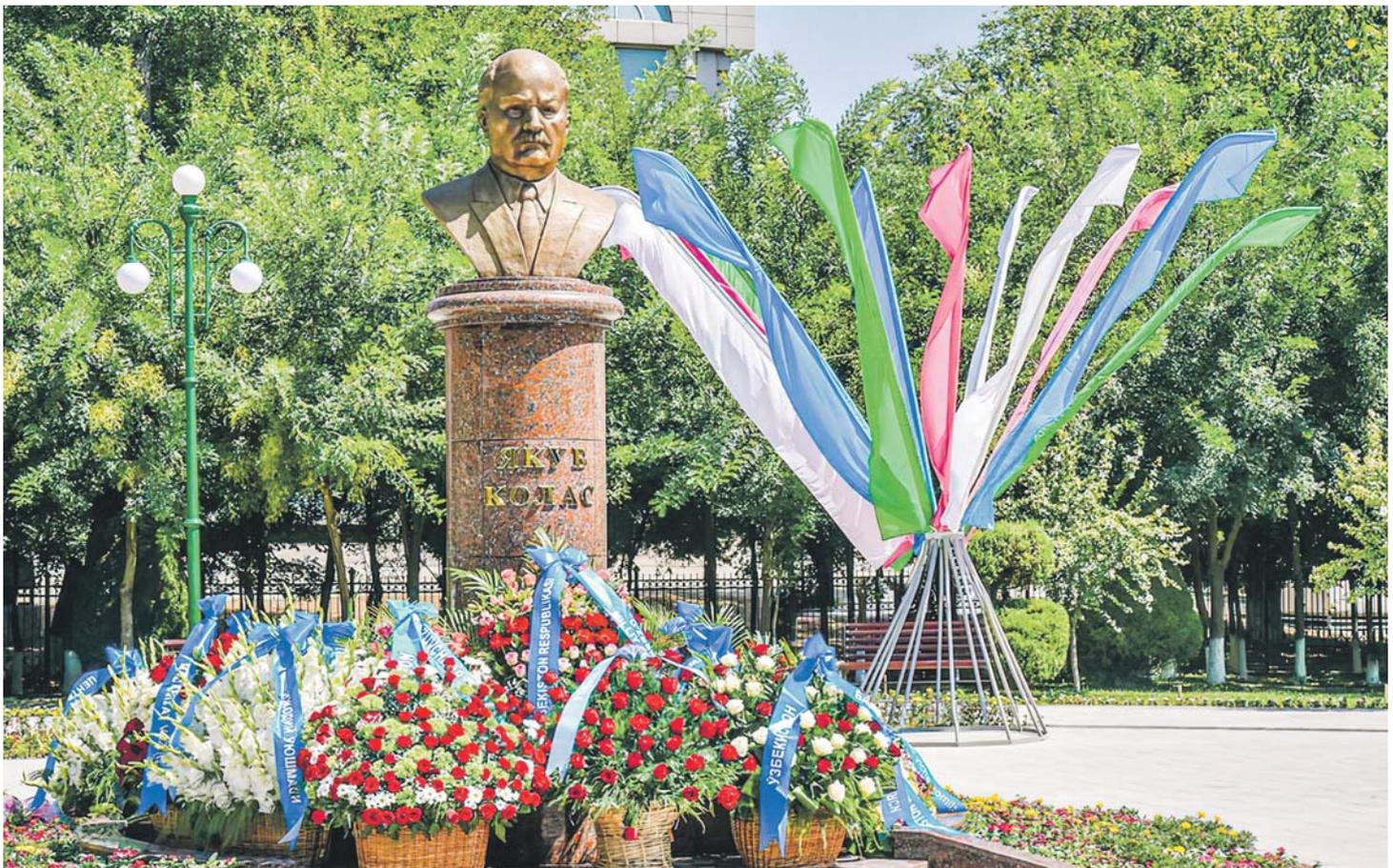

Чытач —
значыць
сябра
стар. 7

Маляваць
атласнымі
стужкамі
стар. 13

Беларускае рэха ва Узбекістане

Фота Цімура Мамадзінава з сайта gazeta.uz

Помнік Якубу Коласу ў Ташкенце.

Год 2022-гі праходзіць пад знакам двух значных юбілеяў: 140-годдзяў народных песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Па ўсёй краіне гэтыя даты адзначаюцца з помпай, і доўга яшчэ не сціхне рокат урачыстасцей... Таму бачыцца сімвалічным чарговы раз згадаць асобныя старонкі з жыцця класіка нацыянальнай літаратуры альбо, як мы пісалі раней, асобы сусветнага маштабу. Так, менавіта сусветнага маштабу! У рэшце рэшт стваральная дзейнасць Якуба Коласа не абмяжоўвалася адною Беларуссю, а прыносіла плён таксама і далёка за яе межамі, рэхам разносілася па свеце.

Так, нашым чытачам павінна быць добра вядома, што адной з найважнейшых каардынат у біяграфіі Песняра з'яўляецца Ташкент, дзе пісьменнік правёў больш за два гады ў эвакуацыі падчас Вялікай Айчыннай вайны. Перыяд гэты азнаменаваўся для класіка творчымі адкрыццямі і надзвычай плённымі сустрэчамі, пакінуў след на ўсёй далейшай літаратурнай творчасці. І сёння асоба беларускага класіка стала свайго роду сувязным звяном паміж пісьменніцкімі арганізацыямі дзвюх краін. Больш за тое, імя Якуба Коласа носіць адна з ташкенцкіх вуліц, на сцяне дома, дзе пражываў паэт, маецца мемарыяльная шыльда, а ў цэнтральнай частцы горада ўстаноўлены бюст.

Варта дадаць яшчэ, што актыўная грамадская і творчая дзейнасць Якуба Коласа ва Узбекістане паўплывала не толькі на самога пісьменніка, але і на культурнае жыццё гасціннай краіны. Як, спадзяёмся, і дзейнасць усіх тых соцень і тысяч беларусаў (сярод іх хапала і людзей мастацтва), для якіх Узбекістан стаў тады домам, якіх прытуліў у складаны час, якім не даў патануць у вірах ваеннага ліхалецця. Нашчадкі тых людзей наведкі ў даўгу перад народам усходняй краіны. Тым сімвалічней, што дыпламатычным адносінам Беларусі і Узбекістана хутка, ужо ў наступным месяцы, спаўняецца трыццаць гадоў.

«ЛіМ»-акцэнт

Актуальна. «Уступная кампанія ў ВНУ не павінна быць латарэяй або ўдачным збегам акалічнасцей для асобных аб'ектаў», — заявіў Аляксандр Лукашэнка падчас нарады па пытаннях удасканалення ўступнай кампаніі ў ВНУ. Ён нагадаў, што папярэдні раз размова па пытаннях адукацыі адбылася ў жніўні. Тады Адміністрацыя Прэзідэнта і Міністэрству адукацыі была пастаўлена задача дадаткова прапрацаваць выкладзеныя ў абноўленых Кодэксе аб адукацыі і Правілах прыёму падыходы да арганізацыі падагульняльнай атэстацыі за курс сярэдняй школы і правядзення ўступнай кампаніі ў ВНУ. «Мы ўзялі паўзу, каб сур'езна абдумаць, ці адпавядаюць нашы падыходы і ў якой меры майму ключавому патрабаванню — убацьчыць кожнага аб'екта, — нагадаў Прэзідэнт і удакладніў: — Тут і цяпер нам трэба сфармуляваць механізмы работы сферы адукацыі на перспектыву. Пастаянны рэфармаванні і ўдасканаленні пасля гэтага абмеркавання павінны быць спынены».

Спадчына. «Саломанячэнне Беларусі: мастацтва, рамяство, умэнні» ўключана ў Рэпрэзентатыўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА. Рашэнне аб уключэнні беларускай намінацыі было прынята на 17-й сесіі Міжрадавага камітэта па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, якая прайшла ў Марока. Удзел прыняла і намеснік начальніка ўпраўлення па гісторыка-культурнай спадчыне Міністэрства культуры Беларусі Марыя Нецвятаева. Намінацыя падрыхтавана ў 2020—2021 гадах пры фінансавай і арганізацыйнай падтрымцы Мінкульту. Беларускія творы з саломкі не маюць аналагаў у свеце, з'яўляюцца адной з найбольш адметных нацыянальных форм выяўлення духоўных каштоўнасцей і мастацкіх традыцый беларусаў.

Меркаванне. Толькі той народ, які ведае і шануе сваю гісторыю, мае права на існаванне. Аб гэтым заявіў міністр культуры Анатоль Маркевіч на адкрыцці V Нацыянальнага форуму «Музеі Беларусі» ў Мінску. Паводле слоў міністра, форум «Музеі Беларусі» стаў сапраўдным святам у культурным жыцці краіны. «Аснова нашага нацыянальнага гонару — культурная спадчына, глыбокі карані, якія закранаюць тысячагадовую гісторыю нашай дзяржавы. Музейныя фонды — сапраўдная гістарычная скарбніца, невычэрпная крыніца натхнення, ведаў і каштоўнасцей. Матэрыялы, якія ёсць у музейнай супольнасці, дазваляюць атрымаць справядліваю інфармацыю, супрацьстаяць спробам фальсіфікацыі гісторыі, таму мы павінны надаваць гэтай умялцае значэнне», — адзначыў Анатоль Маркевіч.

Вярнісаж. Фотавыстаўку Марыны Бацюковай «Мары Марыны. Мінск», прымеркаваную да 955-годдзя горада, прадставілі ў галерэі «Панарам» Нацыянальнай бібліятэкі, паведамляецца на афіцыйным сайце НББ. Рознафарматная экспазіцыя паказвае беларускую сталіцу ў дэталі і панарамным выглядзе. Марына Бацюкова — удзельніца і куратар шматлікіх выставак і праектаў у Беларусі і за мяжой, член Беларускага саюза мастакоў і Беларускага грамадскага аб'яднання фатографіаў. Экспазіцыя арганізавана Нацыянальнай бібліятэкай сумесна з Беларускай саюзам мастакоў. Работа выстаўкі «Мары Марыны. Мінск» прадоўжыцца да 23 студзеня 2023 года.

Праект. XXVI Рэспубліканская выстаўка-конкурс дэкаратыўна-прыкладнай творчасці навуэнцаў «Калядная зорка» адкрыецца сёння ў Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі. Праект з'яўляецца вынікам правядзення рэгіянальных этапаў, якія прайшлі ў кожнай абласной установе дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі і Мінскім палацы дзяцей і моладзі. Экспазіцыю склалі больш за 500 індыўдуальных і калектыўных творчых работ з усіх куткоў краіны. Узрост удзельнікаў — ад 8 да 16 гадоў. Самыя цікавыя, яркія і мастакоўныя кампазіцыі будуць прадстаўлены ў Палацы Рэспублікі на навагоднім дабрачынным свядзе. Работа экспазіцыі ў Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі працягнецца да 28 студзеня 2023 года.

Рэгіёны. Бабруйскі другі раз прыме конкурс творчасці людзей з інваліднасцю «Мы шукаем таленты», піша БелТА. Выступленні плануецца 13 снежня. Конкурс пройдзе ў Палацы мастацтваў Бабруйска і будзе складацца з двух этапаў. Першы — падача заявак, другі — непасрэднае выступленне перад членамі журы, якія будуць ацэньваць канкурсантаў па некалькіх намінацыях: зольны вакал, вакальны ансамбль, харэаграфія, мастацкае чытанне і дэкаратыўна-прыкладная творчасць. Удзельнічаць у конкурсе талентаў можна як індыўдуальна, так і калектыўна. Пасля выступлення адбудзецца цырымонія ўзнагароджвання пераможцаў. Арганізатарамі творчага спаборніцтва выступілі Палац мастацтваў Бабруйска сумесна з Бабруйскай гарадской арганізацыяй грамадскага аб'яднання «Беларускае таварыства інвалідаў».

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Увага музейшчыкаў

На сустрэчы старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алясе Карлюкевіча з дырэктарам Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Сяргеем Усікам абмеркаваны шэраг пытанняў па прапагандзе сучаснага прыгожага пісьменства.

— Музей з'яўляецца той пляцоўкай, якая гуртуе нашых калег — членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі, — заўважыў старшыня грамадскага аб'яднання. — Мы ўдзячны вам, усяму калектыву за многія ініцыятывы апошняга часу. У тым ліку і фестывалі

ў філіялах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры ў розных рэгіёнах краіны. Дзякуючы менавіта гэтай мы ўшанавалі памяць нашых класікаў, а таксама супольна з Выдавецкім домам «Звязда» падрыхтавалі і выпусцілі ў свет тры выданні вядомай аповесці класіка беларускай літаратуры Кузьмы Чорнага «Насцечка». Спадзяюся, што і надалей разам будзем прапагандаваць сучасны літаратурны працэс і расказваць грамадскі, найперш — моладзі, пра традыцыі, вылікую гісторыю беларускай літаратуры, пра тое, што зроблена папярэднікамі.

Музейшчыкі запрашаюць Саюз пісьменнікаў Беларусі да пашырэння прэзентацыйнай дзейнасці, правядзення аўтограф-сесій і іншых мерапрыемстваў і ў Мінску, і ў іншых населеных пунктах краіны. Асабліваю ўвагу — пра гэта гаварылі і А. Карлюкевіч, і С. Усік — плануецца звярнуць на літаратурна-краязнаўчую працу, на знаёмства ў Мінску з рэгіянальнымі аддасамі беларускай літаратуры. Мерапрыемствы такога характару запланаваны ўжо ў першым квартале наступнага года.

Сяргей ШЫЧКО

імпрэзы

«Белая птушка зімы»

Менавіта такую паэтычную назву мела мерапрыемства, якое адбылося 30 лістапада ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча. І сапраўды, некаторыя выступоўцы на гэтай незвычайнай імпрэзе падзелі сваімі вопраткамі нетутэйшых птушак, якія дзіўным чынам трапілі да нас з далёкага ўсходу.

Знаёмства з культурай іншай краіны ўзбагачае ўласную — выдатна, калі гэты працэс узаемны. Так, ужо колькі гадоў сявачка і педагог Ірына Лой курыруе сумесную творчую дзейнасць студэнтаў Кітая і Беларусі, і вечар у музеі стаў для іх добрай нагодай прадэманстраваць вучням свае ўмэнні. У выкананні Кацярыны Дударавой і Луізы Барнатовіч прагучалі класічныя кампазіцыі Станіслава Манюшкі. Лі Ся Хань і Луань Юй Цзэ прадставілі твочасці Лю Цына, Сюй Пэй Дуна, Луан Каа. Але асабліва ўзрушыла глядачоў выкананне кітайскімі студэнтамі песні «Летняя ночка купальня...». Акампапіравала спевакам цудоўная Кацярына Грынь.

Вельмі цікавая па мелодыцы і энергетыцы падачы атрымалася песня партовых грузчыкаў у выкананні баса-барытона Луань Юй Цзэ, якога, па меркаванні выкладчыкаў, чакае вялікая будучыня, калі ён працягне займацца музыкой і далей.

На мерапрыемстве гучала і паэзія. Перакладчыца Юлія Алейчанка прачытала свае пераклады з Лі Хэ, Сюй Чжымо, Вэнь Ідо, а таксама распавяла пра тое, як ішла работа над серыяй «Светлыя знакі: паэты Кітая». Яна згадала перакладчыкаў, кансультантаў, мастакоў, тых, хто дапамагаў рабіць гэтую важную справу і расці ад кнігі да кнігі.

Імпровізаваную сцэну ўпрыгожвалі карціны Аляксея Хацкевіча «Максім Багдановіч. Зімовы вобраз» і Васіля

Фота Кастуса Дробава.

Зянько «Начны крык крумкача». Васіль Зянько пасля вяртута да творчасці Алясе Разанава, Максіма Багдановіча, Валянціна Таўла, падрыхтаваў серыю работ па верхах Лі Бо ў спецыяльнай тэхніцы, якую можна прачытаць набовмацак і пазнаёміцца з вершамі, прадстаўленымі на палотнах дзякуючы шрыфту Брайля, на розных мовах, у тым ліку на кітайскай.

А завяршыў імпрэзу майстар-клас ад лаўрэатаў міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў Ірыны Лой і Аляксандра Данілава. Ірына Лой некалькі гадоў прапрацавала ў Кітаі і прывезла кавалачак усходу да нас — яна на найвышэйшым прафесійным узроўні выконвае складаныя класічныя арты на кітайскай мове. Прыемна ведаць, што дзякуючы таленавітым вучням Ірыны з Беларусі ў Кітаі выправіцца таксама і наша песня.

Міхал БАРАНОЎСКИ

конкурсы

Зорны час для юнага чытача

У рамках рэалізацыі праекта «Пісьменнікі — ураджэнцы роднага краю» Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна аб'явіла анлайн-конкурс чыталнікаў «Пад зоркай Венеры», прысвечаны папулярнасці творчасці класіка беларускай літаратуры.

Партнёрамі праекта выступаюць Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Літаратурны музей Максіма Багдановіча, Выдавецкі дом «Звязда» (газета «Літаратура і мастацтва»), Мінскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр юнага глядача, Радзёканал «Культура» і прадстаўніцтва Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь.

Літаратурны конкурс праходзіць да 20 снежня, прыняць удзел у ім могуць дзеці і падлеткі да 18 гадоў з усіх куткоў Беларусі. Для гэтага

неабходна запісаць на відэа чытанне любога верша Максіма Багдановіча на беларускай ці рускай мовах, загрузіць ролік на воблачнае сховішча і адправіць спасылку на электронную

пошту concur.bogdanovich@gmail.com з адкрытым доступам на запампоўку.

Работы ўдзельнікаў разгледзіць журы на чале са старшынёй — дырэктарам Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра юнага глядача Верай Паляковай-Макей. У склад экспертнага савета ўваходзіць літаратурнаўчы, пісьменнікі і артысты, якія будуць улічваць выразнасць чытання і артыстычнасць выканання ўдзельнікам верша Максіма Багдановіча.

Пераможцы конкурсу будуць абвешчаны на сайтах і ў сацыяльных сетках арганізатара і партнёраў.

Больш падрабязна даведацца пра анлайн-конкурс можна на сайце Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна <http://pushlib.org.by/>, у сацыяльных сетках бібліятэкі, а таксама па тэлефонах: (8 017) 394-16-84; 373-70-43.

Тацяна ЛАЎРЫК

анонсы

Касцюм як сардэчнае прыцягненне

Сёння, 9 снежня, а 17-й гадзіне ў краме «Акадэмічна» на сталічным праспекце Незалежнасці, 72 чакаюць тых, каго цікавіць гісторыя, народная культура, этнаграфія. Тут будзе ладзіцца прэзентацыя календара мастацкі і даследчыцы Вікторыі Багдановіч «Касцюм як душа».

Календар пабачыць свет у выдавецтве «Тэхналогія», якое традыцыйна ўважлівае да розных праў асветніцтва, беларускай нацыянальнай культуры, гісторыі і краязнаўства. Многія кнігі «Тэхналогіі» былі і застаюцца падзеямі ў айчынным кнігавыданні. Як і вядомыя філа-

картычныя альбомы серыі «У пошукіх страчанага», якія прыцягнулі шырокую ўвагу краязнаўцаў, гісторыкаў, як і кнігі па беларускім краязнаўстве. Яркі прыклад апошняга часу — выдадзеная ў 2019 годзе краязнаўчая кніга «Слаўнае сяло Азярычына: Свет нашых продкаў» Змітра і Юрася Санько. А яшчэ ж часам выдаюцца і кнігі знакамітай серыі «Нашы славетныя землякі».

Словам, прыходзіць на прэзентацыю календара «Касцюм як душа» ў «Акадэмікнігу» — не пашкадуеце! Зможаце набыць календар, задаць пытанні выдаўцам і Вікторыі Багдановіч. Да сустрэчы!

Раман СЭРВАЧ

прэзентацыі

У кнігарню па ўражанні

У «Акадэміцы» прайшла прэзентацыя кніг «Кастусь і Міна» Віктара Шніпа і «Штуркарствы мясяцавага зайчыка» Галіны Пшонік.

Падчас мерапрыемства аўтары пазнаёмілі чытачоў з новымі кнігамі. Дзеціям вельмі спадабаўся расповед пра персанажаў казак. На прэзентацыі самымі галоўнымі слухачамі сталі навучэнцы 3 «А» класа гімназіі № 18 г. Мінска. Кожны маленькі чытач ўважліва слухаў і прымаў удзел у інтэрактыўных гульнях. Асабліва дзеціям спадабалася адгадаць загадкі пісьменнікаў і атрымліваць за правільныя адказы салодкія прызы.

Пасля мерапрыемства каля аўтараў утварылася вялікая чарга ахвотных набыць навінку, атрымаць аўтограф і сфатаграфавання. У кожнага прысутнага засталіся толькі самыя прыемныя ўражанні, многія вышлі з кнігарні.

Анастасія КАВАЛЬЧУК

Фота Кастуся Дробавы

форум

Праз призму стагоддзяў

У Кобрынскім ваенна-гістарычным музеі імя А. В. Суворова зладзілі Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю «Вайна 1812 года праз призму стагоддзяў», прысвечаную 210-годдзю Кобрынскага бою, у якім была здабыта першая перамога расійскіх войскаў над арміяй Напалеона.

У малой зале Кобрынскага палаца культуры сабраліся прадстаўнікі раённай улады, навукоўцы, гісторыкі, краязнаўцы, літаратары, бібліятэкары, педагогі, супрацоўнікі музеяў, сябры ваенна-патрыятычных клубаў, прадстаўнікі духавенства, грамадскіх

арганізацый, школьнікі і тыя, хто цікавіцца гісторыяй ўвогуле і мінулым роднага краю ў прыватнасці.

На пачатку з прывітальным словам звярнуліся ганаровыя госці, у ліку якіх — намеснік старшыні Кобрынскага райвыканкама Іван Каробка, старшыня Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Русское общество» (г. Брэст) Сяргей Моладаў, старшыня гісторыка-патрыятычнага аб'яднання «Багратион» (г. Масква) Рыгор Бродскі. Прагучала і прывітанне Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Расійскай Федэрацыі ў Беларусі Барыса Грызлова.

Прыемным спрыем для самых юных гасцей канферэнцыі сталі дыпломны і падарункі за ўдзел у перамогу

ў конкурсе дзіцячага малюнка «Аб подзвігах, аб доблесці, аб славе», арганізаваным Кобрынскім ваенна-гістарычным музеем імя А. В. Суворова пры падтрымцы Галерэі воінскай сімволікі «Марс» (г. Масква) і Расійскага цэнтра навукі і культуры ў Брэсце.

На пленарных пасяджэннях і ў рабоце секцый (у музеі) прагучала каля сарака дакладаў. Усе яны тым ці іншым чынам тычыліся асноўных тэм канферэнцыі, з'яўляючыся рознымі бакамі вядомых падзей 210-гадовай даўнасці. Канешне, німаля ўвагі ўдзялялася Кобрынскаму бою 1812 года. Тым дакладчыкі, якія не змаглі па розных прычынах наведаць Кобрын, далучыліся да мерапрыемства анлайн.

Наталія ЕФЦІФЕЕВА

спадчына

Дастаеўскі назаўсёды

У вёсцы Дастоева Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці пры падтрымцы Рускага дома ў Брэсце адбылася навукова-практычная канферэнцыя «Дастаеўскія чытанні — 2022».

Удзельнікі наведвалі з экскурсіяй адзіны ў Беларусі музей Фёдара Міхайлавіча, што размясціўся ў мясцовай школе, усклалі кветкі да помніка выбітнаму земляку, пабыталі ў Троіцкай царкве.

У музеі сёння захоўваюцца ўнікальныя рэчы: першае выданне «Бедных людзей», першая біяграфія Дастаеўскага, выдадзеная да 10-годдзя з дня смерці пісьменніка, першая публікацыя рамана «Дыёт» у часопісе «Русский вестник». Экспазіцыя папярэацца штогод, а сёлета музей стаў лаўрэатам рэспубліканскага турыстычнага конкурсу «Пазнай Беларусь». Сярод экспанатаў як сімвал перааменскі пакаленняў, бесперапыннай духоўнай і творчай працы прадстаўлены кнігі сучасных пісьменнікаў-землякоў — Георгія Тамашэвіча, Анатоля Крэйдзіча, Андрэя Мазько, Мікалая Панасюка...

У канферэнцыі ўзялі ўдзел 50 даследчыкаў. Старшыня Брэсцкага аддзялення Рускага таварыства Свята-Смірнова перадала новыя матэрыялы ў фонд музея. Цікавым было выступленне намесніка дырэктара ДУА «Ліцэй № 1 імя А. С. Пушкіна» Ільі Пархучіча, якое тычылася ролі сучаснага тэатральнага мастацтва ў вывучэнні творчасці Дастаеўскага ў школе. Настаўніца СШ № 15 Галіна Дзюла падрыхтавала відэапрэзентацыю «Мой асабісты позірк на Музей Дастаеўскага ў Санкт-Пецярбургу», а настаўніца СШ № 28 Наталія Дзярнова распавяла аб уроўні знаёмства з творами Дастаеўскага ў школах краін СНД, Еўропы і Азіі.

Удзельнікі канферэнцыі прынялі рэзалюцыю аб неабходнасці аднаўлення сядзібы роду Дастаеўскіх і выказалі надзею, што з цягам часу цудоўныя беларускія мясціны, дзе так шануюць слова, літаратурную спадчыну і ганарыцца сваімі таленавітымі землякамі, прыцягнуць увагу аматараў літаратуры з усяго свету.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

праекты

Пісьменнік з Кленніка

У рамках абласнога праекта «Пісьменнікі — ураджэнцы роднага краю» Смалыціцкая цэнтральная раённая бібліятэка імя Максіма Багдановіча правяла тэматычную вечарыну «Мікола Нікановіч — пісьменнік з Кленніка», прымеркаваную да 120-годдзя з дня нараджэння пісьменніка.

Імя Міколы Нікановіча непарыўна звязана з гісторыяй пісьменнікаў-маладзямкоўцаў, якія ў 30-я гады ўварваліся ў літаратуру з рэвалюцыйнай непрымыскасцю і верай у светлую будучыню.

Пасля баёў з белапалцамі і настаўніцтва, напрыканцы 20-х гадоў XX стагоддзя Мікола Нікановіч пераехаў у Мінск і пачаў супрацоўнічаць

з беларускімі газетамі і часопісамі. Сябраваў з такімі пісьменнікамі, як Ц. Гартны, М. Лынькоў, В. Коваль, П. Броўка, М. Лужанін, А. Дудар і інш.

На вечарыне выступілі Віктар Жыбуль, паэт, кандыдат філалагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва з відэапрэзентацыяй «Дакументы Міколы Нікановіча ў фондах БДАМЛМ», Таццяна Лаўрык, магістр філалагічных навук, загадчыца аддзела бібліятэказнаўства Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна з дакладам аб жыцці і творчасці М. Нікановіча і Аксана Данільчык, паэтэса і перакладчыца.

Цудоўным дапаўненнем мерапрыемства стала выступленне Яўгеніі Дзяржач, паэткі-аматаркі, майстрыцы

з в. Кляннік, унучатай пляменніцы Мікалая Нікановіча, якая распавяла пра малавядомыя факты з жыцця пісьменніка. Згадала гісторыю яго бацькоў і ўвогуле сямейных традыцый сям'і Нікановічоў.

Арганізатарамі праекта выступілі Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна, публічныя бібліятэкі Міншчыны, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Выдавецкі дом «Звязда» (газета «Літаратура і мастацтва»), Выдавецтва «Мастацкая літаратура» (часопіс «Польмя»), Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр юнага глядача.

Аляксандр МАРОЗАЎ, метадыст Смалыціцкай цэнтральнай раёнай бібліятэкі імя М. Багдановіча

«ЛіМ»-люстэрка

Усеіспанская асацыяцыя *EsBelarus* працягвае дзейнасць па папулярызацыі беларускай культуры. Аб гэтым заявіла кіраўнік арганізацыі Святлана Яськова, якая прыняла ўдзел у пасяджэнні Кансультатывага савета па справах беларусаў замежжа ў Міністэрстве замежных спраў. Як удакладняюць у ведамстве, беларуская дыяспара ў Іспаніі працягвае збірацца і шанаваць прадстаўнікоў айчынай культуры. «Сустрэліся з нагоды 140-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа, праводзілі буйныя мерапрыемствы, звязаныя з юбілеямі іншых беларускіх пісьменнікаў, — распавяла Святлана Яськова. — Велізарную падзяку хачу выказаць Музею гісторыі беларускай літаратуры і Літаратурнаму музею Максіма Багдановіча, якія заўсёды з намі ўзаемадзейнічаюць». Яна таксама адзначыла, што зараз рыхтуюць пераклад апавесці «Альпійская балада» Васіля Быкава на іспанскую мову.

На міжнародным фестывалі «Дні кароткаметражнага кіно» (*Short Film Days*) у Маскве прадставіць работу беларускага аўтара. Стужку «Сапраўдны спагелі-вестэрн» рэжысёра Аляксандра Александровіча пакажуць у катэгорыі «Анімацыйнае кіно». Мерапрыемства будзе праходзіць з 14 да 21 снежня. Рэха кінаагляду прадоўжыцца да 15 лютага 2023 года ў рэгіёнах Расіі, а таксама замежных краінах. Фестываль праводзіцца прадзюсарскім цэнтрам «Мувістарт» пры падтрымцы Прэзідэнцкага фонду культурных ініцыятыў і Саюза кінематаграфістаў Расіі, інфармуе БелТА. Конкурсная праграма будзе прадстаўлена ў трох катэгорыях — ігравое, дакументальнае і анімацыйнае кіно.

Акадэмічныя артысты Белдзяржфілармоніі Аплануюць выступіць на сценах Астаны і Алматы. «Мы хацелі б пашырыць свой удзел у культурным жыцці гэтай краіны, у прыватнасці Астаны і Алматы, а таксама ўбачыць найлепшых акадэмічных выканаўцаў Казахстана ў нашай краіне, у тым ліку на сваёй пляцоўцы», — цытуе БелТА словы генеральнага дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандра Нікіты. Гэтымі днямі Беларуская дзяржаўная філармонія і «Казахконтэрт» падпісалі мемарандум аб супрацоўніцтве. «Мы аналізавалі, якія праекты былі б асабліва цікавыя, — адзначыў Аляксандр Нікіта. — Нас хвалюе харавая (акадэмічная) творчасць казахстанскага боку, пачынаючы ад струннага квартэта і заканчваючы сімфанічным аркестрам. Хацелася б арганізаваць абмен дырыжорамі. Увогуле, для нас вельмі важна разнастайць канцэртныя праграмы, уключыўшы туды выканаўцаў з Казахстана».

У Магілёве прайшоў IV Міжнародны фестываль-конкурс мастацтваў «Залата мара», паведамляе БелТА. Месцам прыцягнення фестывальна-конкурснага стаў Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Юныя таленты прыехалі з розных рэгіёнаў Беларусі — Магілёўскай, Мінскай, Гомельскай, Гродзенскай, Віцебскай абласцей, а таксама з Астраханскай вобласці Расійскай Федэрацыі. Усяго на конкурс было пададзена 285 заявак. Удзельнікамі сталі каля 2 тысяч чалавек — індывідуальныя выканаўцы і творчыя калектывы.

Раман Гузель Яхінай «Эшалан на Самарканд» названы пераможцам чытацкага галасавання расійскай нацыянальнай літаратурнай прэміі «Большая книга». Як піша РІА «Новости», народнае галасаванне XVII сезона прэміі «Большая книга» праходзіла на сайце найбуйнейшага кніжнага рэкамендацыйнага сэрвісу *LiveLib*, які ўваходзіць у групу кампаній «ЛітРес». У галасаванні прынялі ўдзел звыш 5,5 тысяч чалавек з усёй Расіі. Між тым другое месца чытачы аддалі «Сапраўднай гісторыі Ганны Карэнінай» Паўла Басінскага. На трэцім месцы — раман Ганны Мацвеевай «Кожныя сто гадоў».

Студыя *Focus Features* анансавала дату кінастэатральнага пракату фільма «Горад аэстроідаў» Уэса Андэрсона. Паказы стартуюць у ЗША 16 чэрвеня 2023 года. Сюжэт стужкі разгортаецца ў 1955 годзе. У аддалены горад каля пустыні з'язджаюцца дзясяткі вучняў і іх бацькоў для ўдзелу ў конкурсе астранамаў. Неўзабаве з'езд перавяртаецца падзеі, якім наканавана назаўжды змяніць свет. У «Горадзе аэстроідаў» здымаліся Скарлет Эхансан, Том Хэнкс, Марго Робі, Цільда Свінтан, Уілем Дэфо, Эдвард Нортан, Стыў Карэл, Эрлян Броўдзі, Браян Крэнстан, Джэф Голдблом і іншыя. Сцэнарый рэжысёра пісаў сумесна з Раманам Копалам. Як мяркуюць, перад пракатам фільм пакажуць на сусветнай прэм'еры ў Канах. Там жа дэманструвалі папярэдні фільм Уэса Андэрсона «Французскі вяснік», удакладняецца на партале *film.ru*.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

«Ячмяні зашумяць пазалотай...»

Сёлага Беларусь адзначала юбілей геніяльных класікаў нашага прыгожага пісьменства Янкі Купалы і Якуба Коласа — 140 гадоў з дня нараджэння. Іх жыццё і літаратурная дзейнасць адлюстравалі велічныя і трагічныя падзеі станаўлення беларускай нацыі і дзяржаўнасці. Акрамя іншага, яны праявілі сябе як грамадскія дзеячы і педагогі.

Ужыццяпісе Янкі Купалы, змешчаным у поўным зборы твораў паэта, можна прачытаць, што 5 красавіка 1939 года ён «разам з Якубам Коласам, Міхасём Лыньковым і іншымі пісьменнікамі выступаў на вечары студэнтаў Мінскага педінстытута імя Горкага, чытаў вершы». Колькі радкоў пра адно з выступленняў, якое, між іншым, стала для кагосьці знакавай падзеяй і нават прадвызначыла лёс.

Нататка ў газеце «Советская Белоруссия» № 80 ад 8 красавіка 1939 года.

Прапаную зладзіць невялікую рэканструкцыю гэтага мерапрыемства і паглядзець на яго вачыма журналіста, непасрэднага ўдзельніка, а таксама гледача — аднаго з навучэнцаў педінстытута, дзе ладзілася вечарына. Паспрабуем праз розную опытку ацаніць тое, што адбывалася на сцэне і ў зале.

Спачатку звернемся да матэрыялу, які быў апублікаваны неўзабаве пасля сустрэчы — у газеце «Советская Белоруссия» № 80 ад 8 красавіка 1939 года на апошняй яе старонцы.

На жаль, аўтар нататкі быў нешматслоўны, а сухі гэтае стыль няхай і перадае сутнасць падзеі, але не дае магчымасці ацаніць атмасферу, у якой усё адбывалася. Чалавек, для якога гэтая падзея стала асабліва важнай, — дзевятнаццацігадовы студэнт Мікола Аўрамчык. Нядзіўна, што той дзень згадваецца ў яго ўспаміне — «Пра сябе».

З гэтых мемуарных запісаў мы даведваемся, што ў інстытуце ішло актыўнае літаратурнае жыццё, выдаваўся часопіс «Наша творчасць», ладзіліся вечары з беларускімі пісьменнікамі, і Міколу Аўрамчыку добра запомнілася якраз апісаная падзея, якая паслужыла сапраўдным трыгерам для яго творчасці і надала веру ў свае сілы.

Згодна з успамінамі, літгурткаўцы былі запрошаны да пісьменнікаў-ардэнаносцаў і камсамольскага начальства ў прэзідыум. І там, сядзячы побач з Коласам і Купалам, ён заўважае, што, пакуль нехта з выкладчыкаў інстытута расказваў аб

творчасці маладых аўтараў, Якуб Колас праглядаў студэнцкі часопіс, звярнуў увагу на верш Аўрамчыка «Адлёт жураўлёў» і паказаў яго Янку Купалу. Далей дазім слова самому літгурткаўцу: «А тут я выраж яб'явілі, што чытаць свае вершы будуць пачаткоўцы, і першаму слова далі мне. Я канчаткова разгубіўся, нясмела выйшаў на трыбуну, па ўсіх кішэнях шукаў свае рукапісы і, як на злосць, не знаходзіў іх. У першых радах залы пачалі смяяцца. Нарэшце я смеўся і, хвалючыся, прачытаў на памяць «Адлёт жураўлёў» і яшчэ нейкі верш. Воплескі студэнтаў крыху зладзілі непрыемнае ўражанне».

Мікола Аўрамчык згадвае, што асабліва цёпла студэнты сустрэлі выступленне ардэнаносных гасцей, што Янка Купала чытаў верш «А мы сабе сеем і сеем» і ўрываў з паэмы «Тарасова доля», а Якуб Колас — вершы «18 з'езду» і «Прыватанне Маскве». Але ў іншым сваім успаміне «З іменем Купалы — у сэрцы» гэтая цёплая сустрэча ўжо не падаецца такой цёплай: «Як бы ні быў я тады ўсхваляваны тым, што ў іх прысутнасці мне далі слова першаму, і якое расчараванне ні адчуваў бы пасля свайго разгубленага выступлення, але ўсё роўна вельмі ўважліва слухаў, як выступалі яны асобна».

Зараз Янка Купала чытаў верш «А мы сабе сеем і сеем» і ўрываў з паэмы «Тарасова доля».

Ці ад таго, што выбраў ён доўгія для чытання рэчы, ці таму, што чытаў іх нарэспеў, са звонкай працяжнасцю, трохі крывячы рот, ягонае чытанне на гэты раз здалася мне аднастайна-манатонным і нуднаватым.

Пераконвала ў гэтым і тое, як раслаблена ўспрымала яго выступленне шматлюдная аўдыторыя, хаця я не сумняваюся, што пераважная большасць студэнтаў не толькі слухала, але і бачыла паэта ўпершыню».

Так згадваў выступленне Мікола Аўрамчык. Але часта бывае, што ўспрыманне непасрэднага ўдзельніка часам не супадае з тым, як гэта бачыць аўдыторыя.

Стварыць трэці ракурс нам дапаможа дзённікавы запіс Самуіла Александровіча, які на тую пару быў навучэнцам педінстытута, знаходзіўся ў зале і занатоўваў тое, што бачыў на сцэне. На жаль, не ўсе словы гэтага ўнікальнага дакумента, прадстаўленага сёлага на архіўных чытаннях у БДМАЛМ, даюцца расшыфроўцы, але нават тое, што ўдалося расчытаць, дазволіць нам пашырыць веды пра далёкую падзею і яе ўдзельнікаў. Прапаную вашай увазе тэкст з невялікімі скарачэннямі.

«5/IV. Чакаю вечара, прысвечанага пачынаючым і стрэчы з ардэнаноснымі пісьменнікамі.

8 гадзін блізка. Увайшлі ў зал. Селі ў 4-рох: Я, <...>, Коршак, Вальнец.

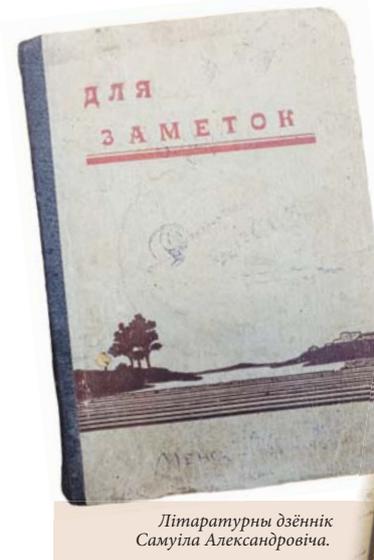
Запрашалнік на літаратурны вечар.

Адкрываецца вечар. У прэзідыум запрашаюцца: Купала, Колас, Лынькоў, Кучар, Цігоў, Кандрацэня, Грамовіч, Аўрамчык, Сасноўскі, Коршак, Коган, Шарахоўскі, Дворкіна, Гейне, Дрозд, Рунец, Авіва Левіна, Рубенштэйн, Кручок <...>.

Першае слова даецца Лынькову. Гэта грукан з выгляду дзедзюшка, з падбородкам, з жыватом навесістым, тоўсты, зусім не падобен на <...> худы твар у мінулым, зусім пастарэўшы чалавек, сіватавыя валасы, карычневыя суконны касцюм, пін-

жак расхлябаны, вышываная рубашка, <...> на грудзях шыкаваты ордэн Леніна.

Гаворыць аб культуры, становішчы за мяжой, упамінае аб <...> літаратуры і іхным лёсе у вярж. краіне, у прыватнасці ў Германіі (Гейне, Шыллера...), аб фаш. гора-тэарэтыках і

іх расавай ідэйнасці арыяцаў, аб бел. літ шчасці <...> у сов. краіне, аб задачах бел. пісьменніку.

Праходзіць Агняцвет у прэзідыум.

За сталом сядзяць народныя барды Беларусі Купала і Колас. Збоку пры іх прымясціўся Кучар, штось балакае з Янкам, к ім прыгнуў з-заду Кандрацэня.

Лынькоў скончыў. Бура апладысмантаў. Гаворыць Шарахоўскі аб літ. сілах МПІ. Успамінае Аўрамчыка, Кандрацэню, Грамовіча, інш.

Пасля яго ўрываў з аповеду чытае Кандрацэня, затым Грамовіч з «Чужога грунта».

Зала заціхае. Ля мікрафона Мікола Аўрамчык.

Нясецца сумная песня-элегія аб адлятаючых жураўлях.

Усе затоена, захапіўшыся слух <...>.

Кучар так утаропіўся і з усякай радасці, замілавана слухаў Лынькоў, Купала і Колас. Хваляваліся, не верылі вушам, што ідзе змяна старым.

Гром апладысмантаў. <...> Мікола вярнуўся і прачытаў «Беларусь».

Выступіў <...>, Авіва Левіна два разы <...>, Кручок вітаў усіх МПІ ад імя Мін. Рубенштэйн прачытаў цікавыя вершы.

Дрозд вітаў ад імя КіЖа. Гейне чытаў... Выступала Эдзі і храбра і прыгожа.

Потым прачытаў Купала свае вершы: вельмі прыгожы з твару, ім <...> любаваліся, фашэтны <...> курылі папіросы з Лыньковым і Коласам, смяяліся, шуцілі, часта кідалі рэплікі. Цікава ён грыз губу, проста смех браў, так шапляў.

<...> Тады выступіў на трыбуну Колас.

Перад тым як прачытаць вершы, захацеў сказаць пару слоў <...> аб «Н. [ашай] Творчасці» МПІ <...> дзе па яго думцы маюцца <...> рэчы.

Так ён гаворыў, [пра] захапіўшы яго асабіта, нас усіх, аўдыторыю слухачоў «Адлёт жураўлёў». Ён вельмі чуліва, тужліва і па бацькоўску хваліў гэты верш.

«...»
*Што вясной, прылятаючы, зблудзяць
І не знойдуць знаёмых балот;
Бо на тых непраходных балотах
Дзе ніхто не мог гнёздаў чапаць
Ячмяні зашумяць пазалотай,
Прыйдучы людзі касіць сенажаць.*

Ён паставіў гэты верш у рад побач з класічным вершам «Парус» Лермантава.

Так удастоены эсці Аўрамчык каб аб ім гаварыў Колас <...>.

Аўрамчык застаўся сіня лаўрэатам <...> вечара.

Затым гаварыла Дворкіна аб сілах і талентах МПІ.

Гаварылі аб праектуемым выданні зборніка вершаў з «Н. ПІ Ш» МПІ

Пасля яе загаварыў <...> Кучар, успамінаючы дэкаднік у Маскве бел. літ. і мастацтва, гаварыў аб сустрэчы з маскоўскім чытачом, <...> Купалы, успамінаў аб фота ў сялянскай світцы, — это <...> барацьбіта за сялянскую долю <...>.

Кончыўся вечар. У вестыбюлі: Лынькоў у вялікім пальто заліхваці пакурвае, Купала ў старамоднім пальто, з крыльчэкай на локці, <...>, з прыёмнай дочкай, штось гаварылі <...>.

Колас (скрыўся з віду? — закрэслена) ад <...> ваўся.

Кучар бегаў каля іх <...>».

Вось такі, крыху сумбурны тэкст, запісаны спехам у рэжыме рэальнага часу.

Прыведзены вышэй матэрыялы паказваюць, наколькі далікатнай матэрыяй з'яўляецца гісторыя і як адрозніваюцца звесткі трох прысутных на адной і той жа вечарыне.

Мы пабачылі, што мерапрыемства было больш прадстаўніча, чым гэта магло падацца з газетнай нататкі і ўспамінаў, — сапраўды значная падзея ў літаратурным жыцці перадаванага Мінска. Пабачылі, што засталася незаўважаным аўтарам літаратурнага дзённіка» перажыванні Міколы Аўрамчыка, а той пранёс іх праз доўгія гады і палічыў абавязковым апісаць у сваіх мемуарах. Ёсць вялікае падазрэнне, што ў параўнанні «Адлёт журавоў» і лермантаўскага «Паруса» было прыхавана колькі коласаўскай іроніі, але і маладыя літкружковцы плацілі класікам-ардэнаносцам адпаведна. З аднаго боку, праз успамін і дзённікавы запіс адчуваецца піетэт да пісьменнікаў старэйшага пакалення, з другога — пэўная задзірыскасць і хлапецкасць. 40-гадовы Лынькоў у вачах студэнта Александровіча ўжо «дзедзюшка», Янка Купала і Якуб Колас «хваляюцца», што ім на змену ідуць новыя паэты, ды і чыталі яны свае творы так, што аўдыторыю «смех браў». Тое, што ў Янкі Купалы былі праблемы з зубамі, іх хвалявала мала. Старое і новае — вечнае і ў жыцці, і ў літаратуры.

Зусім хутка вайна пераверне жыццё ўдзельнікаў таго далёкага вечара, нехта загіне на фронце, як Самуіл Александровіч, нехта пройдзе ўсе ваенныя жахі і адолее ледзь не векавы, як Мікола Аўрамчык, шлях. А нам застанецца зберагаць памяць пра іх, супастаўляць розныя погляды і спрабаваць максімальна праўдзіва аднаўляць гісторыю жыцця выдатных дзеячаў нашай культуры.

Міхал БАРАНОЎСКІ
Фота з прыватнага архіва аўтара

пленум СПБ па дзіцячай літаратуры

Ген эксперыментатарства і не толькі

Напярэдадні пленума па сучаснай дзіцячай літаратуры, які мае адбыцца ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі, мы вырашылі бліжэй пазнаёміцца з выданнямі для дзяцей і падлеткаў, зазірнуць па той бок вокладкі часопіса, пагутарыць з тымі, хто яго стварае. Імпануе, што выконваючая абавязкі галоўнага рэдактара «Бязрозкі» Паліна Каралева — крэатыўны малады спецыяліст, а значыць, лепш чым хто разумее патрэбы сённяшніх юных чытачоў, бо сама яшчэ нядаўна спазнавала свет і сябе ў ім праз прызму падлеткавага светаадчування. Сёння Паліна распавядае, як ствараецца часопіс і чым пры гэтым кіруецца рэдакцыя.

— «Бязрозка» — часопіс для падлеткаў. Гэта самая ўражлівая аўдыторыя, улічваючы асаблівасці ўзросту. Якім бачыце вашага чытача?

— Добрае пытанне, бо любое выданне павінна мець свайго адрасата. Калі ён ёсць, то ёсць і мэты, і асаблівае стаўленне. Рэдакцыя «Бязрозкі» разумее, што нясе адказнасць за тое, які прадукт штомесячна будзе атрымліваць чытач. Таму кожны новы нумар часопіса не павінен быць горшы за папярэдні. Размова не толькі пра змест і візуальны складнік, але і пра адносіны з чытачом.

Для нас важна, каб «Бязрозка» была не безаблічнай альбо бяздушной. Таму на першых старонках, у рубрыцы «Ад рэдакцыі», мы стараемся пакідаць пасланне, цікавіцца жыццём чытачоў, а таксама распавядаем пра сябе і свае ідэі. Так ствараецца нябачны дыялог.

Што тычыцца сукупнага вобраза нашага чытача, то ўяўляецца чалавек, якому цікава ўсё новае, хто гатовы акунуцца ў тэмы, якія раней падаваліся далёкімі, і глядзець на паўсядзённасць з дыяметральна супрацьлеглых пунктаў гледжання. Не сакрэт, што «Бязрозка»

Мяркую, нам пашанцавала знайсці свайго чытача, які насамрэч гатовы да эксперыменту і нечаканасцей. Яму цікава ўсё сучаснае, ён гатовы адкрываць новае.

— Хто для падлетка пісьменнік? Ці можа ён стаць найлепшым сябрам і ці ёсць падобныя прыклады ў вашай практыцы?

— Тут варта асабліва ўвагу аддаць рубрыцы «Гісторыя поспеху», дзе публікуюцца інтэрв'ю, героі якіх ажыццявілі свае мары, што спачатку падаваліся нерэальнымі. Падобныя матэрыялы становяцца для чытачоў матывацый, штуршком. Патлумачу, чаму гэта істотна.

Стартавы ўзрост нашых падпісчыкаў — 12 гадоў. Па сабе кожны памятае, што гэта складаны перыяд, калі важна, каб цябе падтрымлівалі. «Бязрозка» з'яўляецца ў некаторай ступені правадніком, апорай. Мы даём правяраныя парады і ў цэлым распавядаем пра тое, што ведаем і бачылі самі. Галоўнае — не быць пустаслоўным і шчыра імкнуцца дапамагчы.

Не магу сказаць, наколькі цесна чытачы кантактуюць з асобнымі аўтарамі часопіса, але некалькі падобных гісторый маем. Былі выпадкі, калі пісьменнікі пачыналі сябраваць з падпісчыкамі, а пасля ў рэдакцыю прыходзілі падзякі. Многія аўтары ўвогуле выходзяць новае пакаленне журналістаў, чые матэрыялы ўжо друкуюцца ў «Бязрозцы».

Што тычыцца ўспамінаў майго юнацтва, то мне вельмі шкада, што не ведала пра такі часопіс. Таму многія матэрыялы дасюль дапамагаюць мне адважыцца на які-небудзь учынак, а героі тэкстаў (якія часта мададзейныя за мяне) з'яўляюцца прыкладам смеласці. Таму, на мой погляд, «Бязрозка» можа быць сябрам чытача менавіта як цэласнае выданне. Мы стараемся рабіць якасным усё: ад вокладкі да фінальных цітраў.

— Існуе распаўсюджанае меркаванне, быццам падлеткі не чытаюць. Можае аспрэчыць?

— Пытанне з серыі супрацьстаяння бацькоў і дзяцей. Баюся, што нам заўжды будзе здавацца, быццам з малодшым пакаленнем нешта не так. Думаю, мы чулі фразу «КВЗ ужо не той». Але калі задумацца, праблема КВЗ у тым, што ён якраз і застаецца ранейшым, пакуль свет навокал і людзі змяняюцца. Вось і мы, як КВЗ, верныя сваім прынцыпам, у той час як рэальнасць імкліва б'яжыць наперад, а юнае пакаленне падладжваецца пад новыя правілы, каб пачувацца ў гэтай гульні камфортна.

Зрэшты, спрацацца з тым, што чытаць кнігі для сучасных падлеткаў не модна, не буду. Але гэта не значыць, што друкаваныя крыніцы я называю перажыткам мінулага. Тут справа тычыцца памкненняў да новых ведаў. Мы яшчэ на пачатку вызначыліся, што чытач нашага часопіса — той, хто сам прагне адкрываць нязвяданае. Мы ўсяго толькі тым, хто дае магчымасць пазнавацца ад мораку няведання. Мы — каталог цікавых

гісторый і падзей, якасная размінка для мозгу. Ад чытача патрабуецца перагарнуць першую старонку — і, як гавораць, шоу пачнецца. Але для тых, хто не гатовы ўзяць выданне з паліцы, «Бязрозка» не падыходзіць.

Ды ёсць і іншая праблема, акрамя падлеткавага нежадання вучыцца. Многія проста не ведаюць пра існаванне «Бязрозкі». Мы зразумелі гэта, калі пачалі актыўна весці сацыяльныя сеткі: людзі былі здзіўлены, што часопіс дасюль выходзіць. Цяпер задача № 1 — рэклама. Сустрэкаемся з дзецьмі ў школах і бібліятэках, арганізуем відэаканферэнцыі, і аддача ёсць. Так што невялікі наклад выдання не заўжды залежыць ад якасці зместу альбо праблемнай аўдыторыі. Часта проста не хапае рэкламы.

Падводзячы вынікі, скажу, што не трэба спяшацца вінаваціць маладое пакаленне ва ўсіх грахах. Як пісаў Еўтушэнка, нецікавых людзей у свеце няма. Падлеткі гатовы чытаць па-беларуску, айчынным кантэнт. Проста яны не заўжды ведаюць, дзе знайсці варты матэрыял.

— А што вы самі любілі чытаць?

— У падлеткавым узросце ў мяне не было пастаянных зацікаўленняў. Кідала ад японскіх хоку да Лаўкрафта з яго вар'ятам-арамам і Некранаміконам, часам на размаітай паліцы з'яўляўся амаль кананічны Віктар Драгунскі. Можна сказаць, што гэта быў час пошукаў і ўсебаковага ўзбагачэння, што прыйшлося вельмі дарэчы пазней, праз гады. Начагтанасць дапамагае. Хаця і дасюль у хатняй бібліятэцы хаос. Найбольш сталья яе жыхары — Іосіф Бродскі, Алан Мур і Фёдар Дастаеўскі. Вельмі люблю і айчынных класікаў за эпічныя гісторыі і адносіны да роднай зямлі. Якуб Колас у сэрцы назаўжды. А самым любімым творам застаецца «Ладззя Распачы» Уладзіміра Караткевіча.

— Ці існуе ў нейкай форме супрацоўніцтва «Бязрозкі» з пісьменнікамі, калі рэдактары, ведаючы бліжэй сваю чытацкую аўдыторыю, маглі б раіць літаратуру пэўных тэм і сюжэтаў, якія ў падлеткаў прайшлі б на «ўра»? Пра што вы парайлі б нашым творцам пісаць для падлеткавай аўдыторыі?

— Мы супрацоўнічаем з вялікай колькасцю пазаштатных аўтараў, гэта добры спосаб разнастаіць старонкі часопіса. Але з той прычыны, што нумары амаль заўжды тэматычныя і прадумваюцца да дробязей, лобы тэкст, яго структура і канцэпцыя абмяркоўваюцца загодзя. Недатыкальным застаецца толькі аўтарскі стыль і асабісты развагі / высновы пісьменніка. Супрацоўніцтва працягваецца і ў працэсе напісання матэрыялаў: аўтары гатовы да правак, уносяць свае прапановы. У гэтым плане ў нас вялікая свабода, галоўнае — каб тэкст узбагачаў чытача і быў цікавы ў першую чаргу самому журналісту.

Не менш важна, што мы пішам і аб прыватных гісторыях. Так, за кожным тэкстам стайць асабісты досвед асобнага чалавека ці некалькіх людзей. Нехта шукае лакацыі, апісанія ў сучасных беларускіх кнігах, іншыя вяртаюцца на малую радзіму і распавядаюць пра мясцовыя цікавосткі праз прызму задак пра мінулае. «Бязрозка» за тое, каб у тэксце прысутнічаў аўтар, каб ён распавядаў і натхняў чытача адчуваць тое ж самае.

— Ці можна зазірнуць па той бок вокладкі часопіса?

— Важным складнікам застаецца візуальны вобраз часопіса. Цягам апошніх гадоў «Бязрозка» супрацоўнічала са шматлікімі мастакамі, і кожны прыўносіў нешта новае. На дзіва, калі працуеш у камандзе, дзе ўсе гатовы слухаць і чуць, выніковы прадукт пераўзыходзіць самай смелыя чаканні. Мы імкнёмся, каб візуальна часопіс быў сучасны і ў меру яркі. Улічваем папулярнасць мінімалізму, але кожны нумар робім стылістычна асаблівым, каб ён адпавядаў тэматыцы: містыцы, Калядам, кіберпанку...

Гаворачы пра камандную працу, варта адзначыць, што афіцыйная рэдакцыя «Бязрозкі» — пяць чалавек, кожны з якіх, безумоўна, спецыяліст у той ці іншай галіне. Але самае цудоўнае ў гэтых людзях — ген эксперыментатарства. Апроч таго, гэта вялікі энтузіяст, якія хвалююцца за часопіс і хочучы зрабіць яго лепшым. І калі спытаць, хто найгалоўнейшы аматар «Бязрозкі», то адказ будзе відэочыны: гэта мы, рэдакцыя.

Гутарыла Аліса БРАТКА

Фота даслана Палінай КАРАЛЕВАЙ

Падчас прэзентацыі часопіса «Бязрозка».

раскрывае розныя тэмы, пры гэтым захоўваючы высокі літаратурна-мастацкі ўзровень матэрыялаў. Як заведчыла практыка асабістых сустрэч, у чытача гэта не выклікае складанасцей. Наадварот, якасць публікацый прываблівае больш дарослую аўдыторыю. І мы робімся не толькі падлеткавым выданнем, але і часопісам, здольным вырасці з чытача і заставацца з ім так доўга, наколькі гэта для яго магчыма.

— Што, на вашу думку, найбольш цікава падлеткам і якім чынам імкняцца адлюстравач тое ў часопісе?

— У часопісе мноства разнастайных рубрык, якія адпавядаюць зацікаўленням сучасных падлеткаў. Мы пішам пра камп'ютарныя гульні, аналізуем навінкі сусветнай мультыплікацыі і кінематографа. Аднак, на мой погляд, чытач гатовы набыць тое выданне, што здзівіць яго. Калі змест прадказальны і тычыцца актуальных толькі сёння рэчў, гэта сумна. Таму нашы аўтары не ігноруюць экскурсу ў гісторыю і ў некаторай ступені становяцца дакументалістамі.

Не менш важна, што мы пішам і аб прыватных гісторыях. Так, за кожным тэкстам стайць асабісты досвед асобнага чалавека ці некалькіх людзей. Нехта шукае лакацыі, апісанія ў сучасных беларускіх кнігах, іншыя вяртаюцца на малую радзіму і распавядаюць пра мясцовыя цікавосткі праз прызму задак пра мінулае. «Бязрозка» за тое, каб у тэксце прысутнічаў аўтар, каб ён распавядаў і натхняў чытача адчуваць тое ж самае.

Кніга пачынаецца акурат са знікненням з гістарычнай арэны СССР — «Падзеі, якія ўзрушылі свет». Мясніковіча сведчанне шмат дадае да вядомага нам пра той неадназначна ўспрыняты тады, ды і сёння таксама, час. Але ж не толькі гэта «Так было». Міхаіл Уладзіміравіч як актыўны і неаб'яўлены дзяржаўны і палітычны дзеяч сапраўды можа расказаць пра перажытае цікава і справядліва, бо сам быў непасрэдным удзельнікам, сам моцна перажываў за не заўсёды адэкватныя патрабаванні часу дзеіні тагачасных уладных структур, асобных дзеячаў розных узроўняў. Неаднойчы асабіста адказваў за

тое зерне аб'ектыўнасці, справядлівасці і праўдзівасці, якое становіцца асноватворным для рэальнага жыцця рэальнага грамадства.

Дыяпазон інтарэсаў аўтара сапраўды самы шырокі: ад «Малой Радзімы», «Дзяцінства», «Школы. Юнацтва» да «Трыбуны ААН», ад «Мая мама. Жыццё ва ўмовах перамен», «Вайна. Бацька» да «Белы дом. Авальны кабінет. Пентагон», ад «Біяграфічнай навелы» да «Актуальных пытанняў эканомікі і інтэграцыі на сучасным этапе развіцця». Гэта тое, чым было насычана жыццё аўтара, з чым звязана яго стаўленне як асобы, як чалавека, як грамадзяніна, як дзеяча,

агульначалавечага і патрэбнага сённяшняму чытачу, што хочацца сказаць: вось каб так пісалі ўсе, хто бярэцца за піро (ці сядзе за камп'ютар), то яшчэ больш поўнай і па-сапраўдному цікавай і непаўторнай становілася б наша гісторыя.

Дастаткова прывесці хоць бы некаторыя назвы раздзелаў, каб зразумець абсяг інтарэсаў аўтара. «ГКЧП», «Краіна, якой не стала». І тут жа — «Міністр», «Дзяржплан», «Кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь», «Нацыянальная акадэмія навук Беларусі: праблемы і поспехі». Гэта пра асабіста-біяграфічнае, пра тое, што складала сэнс і змест яго тагачаснага жыцця.

каб як мага паўней дайшло да чытача, змагло прасвятліць невядомыя яму падзеі, здарэнні, факты.

Каштоўнасць яшчэ і ў тым, што кніга распаўядае таксама пра тое, што мела і мае практычна на пазнейшае рэальнае людское жыццё і на дзень сённяшня. Бо, як вядома, без надзейнага падмурка дом не збудуеш. А без кар'ернай і кронны не будзе моцнага дрэва. Гэта значыць, калі не будзе гістарычных каранёў, калі адсутнічае жыццядайная крона, то і заўтрашні дзень народа наўрад ці стане плённым і багатым на добрае. У доказ гэтага прыводзяцца многія дакументы, якія лагічна дапаўняюць расповед

Размаітае жыццё

Назва кнігі Міхаіла Мясніковіча не зусім звычайная: «Так было. + Личное». Выпусціла яе выдавецтва «Беларуская навука» напрыканцы 2022 года. Кніга захпіла з першых сказаў, з першых старонак. І не толькі таму, што напісана пачуццёва прывабна, па-чалавечы спакойна, шчыра, але і доказна. Можа, і таму яшчэ, што многія з тых падзей, пра якія піша М.Мясніковіч, давялося перажыць і мне. Чытаў, параўноўваў уражанні, эмоцыі, дзівіўся незвычайнай назіральнасцю аўтара — столькі жыццёвых дэталяў і дэталяк, многім нябачным, робяць тэкст займальным, вабяць іскі далей. Так, крок за крокам, я ішоў з аўтарам па полі перажытага. Перад вачыма сапраўды ажывалі аздобленыя аўтарскай назіральнасцю і памяццю падзеі, што адбываліся не толькі ў Беларусі, але і ў Маскве, на прасторах тагачаснага Савецкага Саюза, за яго межамі.

які думае і клапаціцца не толькі пра сябе, колькі пра дабрабыт, жыццёвую забяспечанасць іншых, зрэшты, пра лёс народа. А ўжо гэтыя якасці паспрыялі таму, што стаў Міхаіл Уладзіміравіч Мясніковіч прызнаным дзяржаўным і палітычным дзеячам, справы якога вядомы і за межамі нашай краіны.

Перажытага, убачанага, асэнсаванага і ўключанага ў агульнаеўрапейскі кантэкст у жыцці Мясніковіча сапраўды шмат. Паўтараўся, не толькі пра становае распаўядае аўтар. Жыццё ж нашмат багацейшае і разнастайнае, чаго нельга не заўважаць сапраўднаму патрыёту і клапаціліваму рупліўцу на нацыянальнай ніве. Таму, можа, ён не толькі піша пра сябе ці свае эмоцыі, але і аналізуе шмат якія палітычныя, эканамічныя, міжнародныя сітуацыі датычна беларускіх спраў, пацвярджаючы гэта непасрэдна дакументамі, выказваннямі іншых аўтараў. Прычым даводзіць многае ад даўняга часу да дзён сённяшніх. Нават падзеі 2022 года прысутнічаюць на старонках кнігі — «Еўрапейскі эканамічны саюз: сёння і заўтра». Я часам нават дзівіўся, як магла чалавечая памяць захаваць многія і многія, здавалася б, драбніцы, малазначныя факты. Але ж з усяго гэтага і складаецца тая праўда, што вабіць чытача, які сам перажыў не толькі той час, але і сённяшняга, які не быў сведкам тагачаснага, а толькі з дакументальных кніг можа даведацца аб днях мінулых. Таму многія зацікаўлена будуць паглыбляцца ў далекі і не вельмі аддалены час пераўтварэння і перастарвання як самога часу, так і яго творцаў — далекіх і блізкіх, сваіх і замежных. Старонак жа ў кнізе не так ужо і мала — амаль 600, ды яшчэ прыкметнага фармату. Так што можна ўявіць, колькі перажытага ўклаў аўтар у напісанае, у тое, што не цыме з часам, змушае казаць праўду, каб не забылася, не ператварылася ў несправядлівую легенду. У гэтым бачыцца мне адна з каштоўнасцей і неаспрэчана карысць кнігі М. Мясніковіча.

Тое ж можна сказаць і пра сімвалічны сэнс назвы кнігі: «Так было. + Личное». Бо і сапраўды, аўтар піша пра тое рэальнае, што было, што адбывалася. Але пры гэтым падсвечвае ўласнымі эмоцыямі, падае і як факт, якая асабіста перажытае, асабіста асэнсаванае, прапушчанае праз сэрца, а не прагматычна безэмацыянальную канстатацыю. І наадварот, у тым асабістым, якое менавіта такім лічыць аўтар, нават у расповедзе пра сваіх родных, бацькоў, аднасьмейнікаў, сваякоў, судзьяў, сяброў, кале, пачынікаў, аднаўскаюцца столькі факталагічна цікавага і карыснага,

і тут жа — важнае, важнае не толькі для сябе самога: «Хто мы? Беларусь: культура і дзяржаўнасць», «Беларусь і Міжнародны валютны фонд, група Сусветнага банка», «Трыбуна ААН», «Беларусы ў Антарктыдзе», «Беларуская атамная», «Будуўніцтва мемарыяла "Брэсцкая крэпасць-герой"... Зноў жа — не адвольны, не з чужых слоў аповед, а тое, да чаго дакранаўся Мясніковіч ўласным жыццём. Пра тое, што яму шанцавала на многіх цікавых і мудрых спадарожнікаў па жыцці, сведчаць шчырыя згадкі, долбрыя словы ў адрас многіх і многіх. Але ж гэтыя добрыя словы трэба ўмець сказаць. У Міхаіла Уладзіміравіча атрымліваецца гаварыць шчыра, сумленна, доказна. Пацвярджае сказанае прыкладамі сваіх узаемаадносін і ўзаемадчынненняў як па жыцці, так і па працы.

Некаторыя аўтары напісанага пра той час альбо не адкрываюць усю праўду, альбо выстаўляюць напакан саміх сябе, як галоўных стваральнікаў толькі пазітыўнага, аддаючы адмоўную ролю іншым. Мясніковіч не баіцца казаць праўду, не хавае і не прыпудрывае тое, што адбывалася на самай справе, што бачыў сваімі вачыма знутры, з чым не пагаджаўся ён сам ці яго суразмоўцы. Гаворыць і пра тое станоўчае, што адбывалася, і пра нялёгкае, адмоўнае, негатывнае. Прытым гаворыць шчыра і доказна — не паверыць яму нельга.

Падкупляе шчырасць выкладзенага, нават пўзнава спавядальнасць. Як сцвярджае Міхаіл Уладзіміравіч, ён не прыхільнік пафасных слоў, дзеянняў напакан. Таму не ўзносіць на недасягалны пастамент нават самую праўдзівую праўду, пра якую піша. Ён хоча, каб чытач зразумець і пранікся той праўдай, якую бачыў і перажыў сам, што дапаможа больш глыбока разумець і больш справядліва адносіцца да многіх старонак нашага асабістага і грамадскага жыцця ў недалёкім мінулым. А часта нават у далёкім, бо я з вялікай цікавасцю чытаў, напрыклад, старонкі, прывесчаныя жыццю і дзейнасцю Тадэвуша Касцюшкі. І не толькі яго. Дарэчы, аўтар ахвотна звяртаецца да падзей, якія даўно мінулі, аднак дагэтуль уплываюць не толькі на беларускі побыт, але і міжнародны. Ён нават пра тое далёкае гаворыць не казённымі, безэмацыянальнымі словамі, а са сваім асабістым разуменнем,

самога аўтара — каб не сумняваліся ў праўдзівасці сказанага, каб не палічылі за аўтарскую карэкцыю. Таму дакументы падаюцца як скарэкапіі арыгіналаў. Добра дапаўняюць тэкст здымкі з размаітага жыцця аўтара і яго калег. Усё гэта ў сукупнасці даволі пераканаўча і доказна сведчыць пра адметнасці нашай зямлі, пра наш край і нашых людзей, якія сапраўды ўмелі жыць — і жылі — у еўрапейскім хаўрусе, мелі там сваю пашану, свае адметнасці. Як справядліва падкрэслівае Міхаіл Уладзіміравіч, «Беларусь не была "забітым" краем, яна дала свету шмат герояў, і нам ёсць кім ганарыцца».

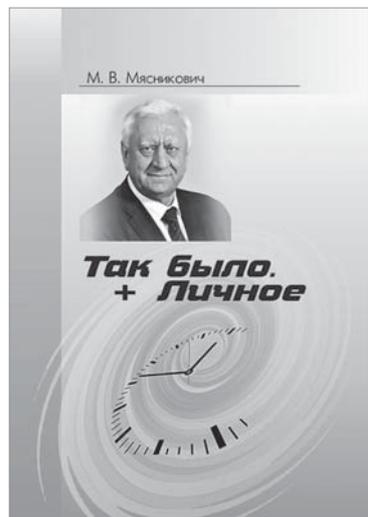
Ёсць у кнізе і тыя старонкі, што асабліва краюнаю маю памяць, бо яны прывесчаныя нашай даўняй ужо маладосці — «Школа. Юнацтва». Некалі, у 1966 годзе, я закончыў Сноўскую сярэдняю школу, пра якую з прыхільнасцю піша М. Мясніковіч, на год маладзейшы выпускнік гэтай навучальнай установы. Прачытаў я тыя старонкі і па-добраму здзівіўся заўважанаму аўтарам, падабенству нашых эмоцый ад тых дзён і гадоў. Гэта датычыць і вучнёўскіх паводзін, і нашых настаўнікаў, і заканчэння школы, і паступлення на далейшую вучобу, і студэнцкага будаўнічага атрада, і іншага. А яшчэ таму, як умее ён казаць пра сваіх аднакласнікаў, пра тагачасную атмасферу, пра карысныя справы настаўнікаў.

Нельга не пагадзіцца з М. Мясніковічам, калі ён піша (прывяду ўрываак на мове арыгінала): «Нацыянальнае достояніе — это прежде всего люди со своими радостями и горестями. Задача не только государства, но и каждого гражданина — укрепить наше единство. Никому за пределами Беларуси мы не станем родными. Родственные узы — это крепость страны. В обиходе — понятие "гражданское общество", которое должно сотрудничать с государством. Считаю, что не сотрудничество, а совместное решение внутренних и внешних задач и противостояние вызовом — это общее дело и государство, и каждой семьи, и каждого гражданина. Нам нечего делить, у нас одна страна — наша Беларусь, и мы должны делать все от нас зависящее для ее благополучия. Будет хорошо в стране — будет хорошо каждому».

Хай жа так і станецца.

А таму, выходзячы з вышэйсказанага, хацелася б выказаць словы ўдзячнасці за шчыра напісанае найперш самому аўтару. А таксама выдавецтву «Беларуская навука» за цікавае і грунтоўнае выданне.

Анатоль БУТЭВІЧ

арганізацыю і правядзенне тых ці іншых мерапрыемстваў, нават міжнароднага значэння, сам мусіў прымаць тыя ці іншыя рашэнні, што ўплывалі на лёс не толькі Беларусі. Тут ужо не схлусіш і не падфарбуеш пунсовым колерам. Але менавіта ў гэтым — у праўдзівасці, у дакладнасці, у дакументаванасці самая вялікая каштоўнасць кнігі.

Яна пра сапраўды рэальныя падзеі, хоць і падсвечана аўтарскімі эмоцыямі. І гэта не проста пералічэнне фактаў, гэта суперажыванне аўтара, не прыхарошанае, але і не знішчальна-крытычнае. Гаворка чалавека, якому на самай справе баледа за тое, што і як адбывалася, які больш за многіх іншых адчуваў тую праўду, якую альбо не хацелі заўважаць, альбо знарок ігнаравалі. Гаворка шчыра таму, што сам ён быў не толькі відавочцам.

Варта прызнаць, што некаторыя аўтары напісанага пра той час альбо не адкрываюць усю праўду, альбо выстаўляюць напакан саміх сябе, як галоўных стваральнікаў толькі пазітыўнага, аддаючы адмоўную ролю іншым. Мясніковіч не баіцца казаць праўду, не хавае і не прыпудрывае тое, што адбывалася на самай справе, што бачыў сваімі вачыма знутры, з чым не пагаджаўся ён сам ці яго суразмоўцы. Гаворыць і пра тое станоўчае, што адбывалася, і пра нялёгкае, адмоўнае, негатывнае. Прытым гаворыць шчыра і доказна — не паверыць яму нельга. А ён жа сведчыць і пра складанасці, недапрацоўкі ў некаторых тагачасных уладных структурах, і пра нялёкіх, часам насычаных адмоўнымі эмоцыямі, сённяшні дзень. Не баіцца называць прозвішчы нават самых высокіх асоб, з кім сустракаўся, сутыкаўся, спрачаўся, за каго перажываў, каго падтрымліваў, з кім не пагаджаўся. Пра гэта сведчыць нават назва аднаго эса: «Кан'юнктурышчыкі ніколі не будуць сябрамі». Дапускаю, што нешта з выказанага Мясніковічам у некага выкліча іншыя эмоцыі, некаму не ляжа на душу. Але ж гэта натуральна, па-жыццёваму справядліва. На нейкія падзеі аўтар мае свой погляд, чытач — свой. І нахай сабе. Бо, вядома ж, у спрэчках нараджаецца ісціна. Менавіта з разнастайнасці думак і поглядаў прарастае

Пад беларускім сонейкам

Напярэдадні зімовых свят і школьных вакацый сапраўдным падарункам ад Выдвецкага Дома «Звезда» юнаму чытачу стаў выхад паэтычнай кніжкі Віктара Шніпа «Кастусь і Міёна». Выданне пабачыла свет з добрым на сённяшнім часе накладам — 1100 экзэмпляраў. Яшчэ з прыемных бонусаў — у творчым тандэме з паэтам выступіла вядомая мастачка Аксана Арачэева. Ніхто ж не будзе спрачацца з тым, што мастак-афарміцель даўно з'яўляецца суаўтарам дзіцячага выдання? І палова поспеху, у тым ліку і ў рэалізацыі, на праве належыць яму — паплекніку з чароўным пэндзлем у руцэ.

Адно баімся мы дажджу. // Няма такога парасона, // Каб там схавалася Міёна».

А ўжо з верша «Кастусь малое» пачынаюцца не толькі вяслыя прыгоды сяброў, але і забаўныя непаразуменні.

«Наш Кастусь — мастак натхнёны, // Захацеў партрэт Міёны. // Ён Міёну малываў, // Дзед Міёну адмываў».

Змест кнігі не абмяжоўваецца аповедам пра сапраўднае сяброўства хлопчыка і сабакі. Даведаемся і пра клопат дзівачкі мухі-трапятухі, радасць зайца, што прыдбаў веласіпед і такім чынам можа ратавацца ад ваўка, а таксама пра пёўня-настаўніка, які нясе адказнасць за неразумных куранят.

Гумарыстычным вершам «Варона і карона» Віктар Анатольевіч мякка, каб не пакрыўдзіць, раіць маленькаму чытачу ніколі не ўносіць сябе, быць сціплым і вельмі пільным у самаацэнцы. Бо ў іншым выпадку ёсць шанц зрабіцца падобным да дурніцы вароны, якая патрабуе сабе карону.

Каб маленькі чытач мог паглядзець на свае паводзіны збоку і, пазнаючы сябе, зрабіць выснову, аўтар наўмысна перакладае віну за згублены буквар... Канешне, на ката! На таго, хто дома першы трапіцца пад руку, калі трэба адказваць перад старэйшымі за правіннасць.

Спадабаецца дзеям і гісторыя пра дзеда мядзведзя, якога не змагла збіць з панталыку сваімі хітрыкамі ліса. Мудры мядзведзь не павёўся на парады вядомай падманшчыцы і інтрыганкі, а паслухаў ляснога доктара барсук. Дзед прынёс хворому ўнуку ў якасці лекаў калоду карыснага мядку. І маленькаму чытачу не трэба сумнявацца, што мядзведзік хутка паправіцца. А як жа інакш, калі побач клапатлівы дзед!

Для Віктара Шніпа ў свеце дзяцей няма другасных пытанняў. Яго хвалюе літаральна ўсё: хто сапсаваў настрой танцорам-камарам і чаму злуецца мышы, якія набылі на лясным базары лыжы, а цяпер бядуць, як зацягнутае пакупку ў норку? А ў вершы «Хто пакрыўдзіў хмурынкі» паэт спачувае незаслужана абражаным хмаркам і дзяўчычцы Святланцы, што зрабіла гэты непрыгожы ўчынак.

P. S: Нягледзячы на тое, што выданне адрасавана дзецям, на мой погляд, яго выкліка інтарэс і ў сур'ёзнай дарослай аўдыторыі. Хіба ж не цікава пасля дзённікавай прозы паглядзець на Міёну з іншага ракурсу?!

Іна ФРАЛОВА

Падарожжа для юных натуралістаў

Сапраўдным падарункам не толькі дзецям, але і іх бацькам стала кніга Віктара Кажуры «Энцыклапедыя юнага натураліста», якая выйшла ў выдавецтве «Народная асвета». У прадмове аўтар гаворыць, што «ўсё напісанае — гэта і імкненне пазнаёміць чытачоў з карысным і каштоўным прыродным багаццем нашай краіны, і жаданне падзяліцца кулінарнымі рэцэптамі ад гэтага багацця, і прапанова расказаць пра свае нечаканыя сустрэчы, знаходкі і адкрыцці на лясных сцяжынках, на аksamітных лугах, у блакітных рэках і азёрах».

Адметнае выданне тым, што аўтар (а ён — настаўнік беларускай мовы і літаратуры Вілейскай гімназіі № 2) раскрывае сакрэты прыроды перш за ўсё на матэрыяле роднай Беларусі.

Складаецца кніга з трох раздзелаў. Першы «Ягады і кветкі — сонейкавы дзеткі» апавядае пра дзіўных, прыгожых і смачных насельнікаў нашых садоў, агародаў, лясоў. Кожны новы артыкул пачынаецца вершаваным радкам, у якіх вызначаецца «аб'ект» і малюецца яго «мастацкі партрэт»:

*Як брацікі пушыстых аблачынак,
Укрылі поле шчодро дзьмухаўцы.
А вечер дакранецца да чупрынак —
Пушынкі паляцяць ва ўсе канцы.*

Затым падаецца апісанне самой расліны, яе выгляд, месца «жыхарства», час росту і цвіцення. Да таго ж вы атрымаеце карысныя парады, дзе, калі, якія ягады збіраць, даведаецеся, якія лекавыя расліны дапамагаюць ад тых ці іншых хвароб і калі іх лепш نرخоўваць. Прачытаеце незвычайныя легенды-апа-вяданні пра кожную расліну.

А яшчэ ў гэтым раздзеле пісьменнік дзеліцца кулінарнымі рэцэптамі (часам даволі незвычайнымі!), якія падказалі яго ўнуку.

Чытаючы далей, вы разам з аўтарам пройдзеце па лясных сцяжынах, раскрывае сакрэты грыбога царства. Каб не памыліцца ў выбары ядомых грыбоў і не нашкодзіць сабе, у раздзеле «Бору-лесу будзь удзячны: пакланіся — ён аддзячыць!» аўтар прапануе шмат карыснай і патрэбнай інфармацыі.

Раздзел «І на лузе, і ў бары ёсць свае гаспадары» знаёміць з жывёльным светам, а таксама з паўзунамі і насякомымі. Ці ведаеце вы, напрыклад, што не ўсе камары кусаюцца? Аказваецца, балючыя «ўжолы» толькі ад самак, а самцы даволі бяскрыўдныя: яны кормяцца кветкавым нектарам.

Для зайдлых рыбакоў — мноства падказак пра насельнікаў нашых вадаёмаў: пра звычкі і месца жыхарства рыб, іх «партрэты».

Акрамя ўсяго, у «Энцыклапедыі...» вы знойдзеце шмат ілюстрацый, якія дапамагаюць юным натуралістам (ды і не толькі ім) вывучаць і карыстацца бяспечным прыродным багаццем нашай краіны.

Ірына КАРНАУХАВА

Не дзівочая гэта справа...

Шчырая, смелая і смешная — такой атрымалася новая кніга пісьменніцы Валянціны Быстрымовіч. Аповесць «Шкодніцы», напісаная на рускай мове, выйшла сёлета ў Выдвецкім доме «Звезда».

У цэнтры гісторыі — прыгоды дзвюх маладых дзячат Іванкі і Галкі. Гераніні жывуць у Рабочым пасёлку на ўсходзе Магілёва. Вакोल школьніц-шкодніц віруе жыццё, бо яны лічаць, што могуць усё. Сярод іх подзвігаў — краўцецкім нажніцамі зрабіць модную стрыжку, ноччу пайсці на могілкі, каб даказаць сваю смеласць, пры гэтым скрасці магільны крыж і паставіць яго ў двары суседа, пабіцца за гонар іншай дзяўчынкы з задзірай класа, выскачыць з цягніка, каб раней трапіць дадому.

Калі і падаюцца камусьці гэтыя гісторыі дзіўнымі і зусім не дзівочымі, то варта даведацца пра галоўную мару Галкі і Іванкі — стаць лётчыцамі альбо, у крайнім выпадку, капітанам далёкага плавання. А на шляху да сваёй мары гераніні кнігі гатовы вучыцца, перамагаць і быць наперадзе ўсіх.

За мастацкае афармленне кнігі адказвала Алеся Зяновіч. Ілюстратарка падышла да справы незвычайна. На старонках «Шкодніц» мы сустрэнем не звычайныя малюнкы, а чорна-белыя калажныя кампазіцыі. Карпатліва сабраныя выявы і фотаздымкі даюць аповесці атмасферу тых гадоў, што робіць чытанне лягчэйшым.

Валянціна Быстрымовіч вытрымлівае пэўны тэмп апаведу і не здраджвае свайму пісьменніцкаму стылю. Кніга складаецца з асобных раздзелаў, дзе Галку і Іванку сустракаюць усё новыя прыгоды. Як і ў іншых сваіх творах, аўтар не проста апавядае, а адсылае чытача да канкрэтнага перыяду жыцця гераніні, да часоў, якія мінулі.

Якary часу — і ў самім гэксце. Так, самая модная стрыжка ў школьніц таго часу — гаўрош. У кінатэатрах галоўны фільм — «Брыльянтавая рука». Для таго каб дастаць пэўны прадукт, трэба выстаяць вялікую чаргу ў краму.

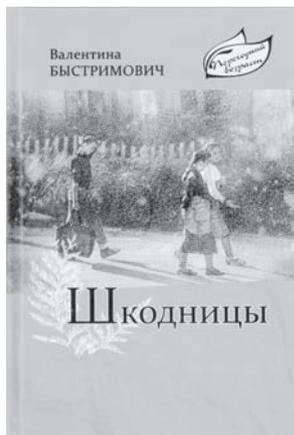
Раздзел «Клёвае новенкае» — адна з вызначальных частак кнігі. Сутыкненне Галкі і Іванкі з новым, невядомым тыпам чалавека прыводзіць іх у стан поўнай разгубленасці. Адказная і інтэлігентная Наташа не стала сяброўкай для гераніні, аднак, безумоўна, акрэсліла іх жыццёвыя арыенціры, як пакажа далей гісторыя.

Асаблівай увагі варта раздзел пад назвай «Рабінавая ноч». У ім, насычаным містычным элементамі, апісваецца фарміраванне асоб дзячат.

Магілёў Валянціны Быстрымовіч тых часоў паўстае перад чытачом месцам няпростым. Галка і Іванка імкнуча бачыць толькі пазітыў, але адмоўныя бакі немагчыма схавача, бо беднасць і алкагалізм зусім побач. Напрыклад, ёсць раздзел, які распавядае пра першы досвед курэння.

Калі на пачатку кнігі мы сустракаем дзвюх гарэз, якія гатовы на любыя авантуры, то ў фінальных частках перад намі паўстаюць маладыя дзяўчаты. Усё такія ж смелыя, але з адкрытымі, чыстымі сэрцамі. У апошнім раздзеле, які называецца адпаведна — «Сталеём», галоўная гераніна сутыкаецца з невядомым дагэтуль пацудам — першым каханнем.

Яна ЦЭЛА

Віктар ГАРДЗЕЙ

Паслялеце

З палеткаў рынулі валошкі,
І лета тлумнае сышло.
Тут уздыхнуць, паплакаць трохі:
А можа, іх і не было?

Хлеб аржаны з усіх набыткаў
Вышэй ацэнены людзьмі.
Ручнік бялюткі жнівень выткаў —
Ты ж, вецер, з поўначы не дзьмі!

Валошкі, жыта, перапёлкі —
Адвечны поля атрыбут,
Ды толькі голыя прасёлкі
Не прывядуць у дзедаў кут.

На сэрцы ледзьве паспяваю
Чарговае залатаць шво.
З калосем спеўным дзесьці з краю
Маё ўжо кваліцца жніво.

А я люблю...

Ісці далей, хоць не палічыш крокі,
І на плячы ёсць месца кашалю.
А я люблю нябёсы і аблокі,
Таму вось і жыву, што іх люблю.

Каб узляцець, усё ж патрэбны крылы
І там, у Эмпіраях, — сінява.
Знікай, настрой, самотны і панылы,
Жыццё тваё —
зусім не трын-трава.

Маўкліва птушкі з выраю ляцелі,
І жураўлі крычаць усё радзей,
А я люблю адчайны гул мяцеліц —
Ісці далей, ісці мне да людзей.

Павер'е ёсць: жывых вяснянка кліча,
Не адгадкай ёй, і мы дайшлі!
Адуць яно бярэцця таямніча,
Рызэё жыцця ў дарожным кашалі?

Нябёсы і душа —
ім жыць у згодзе,
Яна ўсё тая ж, як яе не ўзнось.
А я люблю стаяць на мокрым бродзе,
Калі сярбуцы з пушчы трубіць лос.

Ноч

Слухаю ноч, і не раз,
Ноч гэта поўная гукаў:
Нехта пастукаў, пагрукаў —
Руху жывы пераказ.

Не зразумееш ніяк:
Колер у ночы — атрамант?
Енк усчынае і лямант
Птушка начная — ляляк.

Вухнуў пугач, і бугай
Роўма раве на балоце.
Захад яшчэ ў пазалоце,
Ружа зары, зацвітай!

Свежа і росна. Туман.
І бліскавіцы з-над хмары.
Быццам павіс на радары
Містыкі рыцар — кажан.

Лысай гары жыхары:
Ведзьмы і плойма нячыстых.
Бачылі вы трактарыстых
З плугам ля Лысай гары?

«Захад яшчэ ў пазалоце,
ружа зары дацвітай!»

Ноч, ты ў лясках не суроч:
Мучаць з сурокаў хваробы.
Мне ж, як заўжды, даспадобы
Цёплая, зорная ноч.

Смага кнігаўкі ў спякоту

Спрабавалі нашы птушкі хорам —
Спеў рассыпаўся на галасы.
Гэта кнігаўка свет возьме зморам,
Толькі даць ёй кропельку расы.

Як дзялілі вільгаць па ўсім шары,
Не крапіла ніўкі і груды.
Не мінула каня Божай кары:
Смага мучыць блізка ля вады.

З прытону, з прытуну, з падскоку
Вяселле шуміць у двары.
Танцораў падсмейваюць збоку
Суседніх двараў штукары.

Чаго тут малому ажыгу,
Што ноч прастайць напалёт?
Хачу я пірацкую джыгу,
А чую чулівы факстрот.

Мелодыі без перапынку:
Гуляе Малое Сяло!
— Давай памяняемся, сынку,
Бо сутаргай пальцы звяло.

Абмен іх не дужа грувацкі,
Яшчэ і падпелі, наўздзіў.

Па слядах даўніх анімацый

1
Зайкі скачуць танга
На глыбжы, на пні.
Лясне бумерангам —
Цеціву нанні!

Як ты лук не мацай,
У страляў — сакрэт.
Даўніх анімацый
Насмяшыў сюжэт.

2
Лес, і куралеса
Навёлёт прадзьме.
Воўк, прабеглы лесам,
Жаліцца зіме:

— Я адзін, бязродны,
Думу думаю,
Думаю, галодны,
Пра бяду маю.

Зайкі ўсе паснулі,
Толькі я не сплю.
Дзе той двор бабулі?
Козліка схаллю!

3
З цёмнага закутка,
І без мітульгі,
Цыркুলь вылез хутка,
А за ім — другі.

Іх самаахварны,
Хто ў сюжэт заплёў?
На сталі слясарным
Скокі цыркুলёў.

З розным выкрунтасам,
«Антраша», тут «па»,
І дынамік басам
Спеў ім са ступа.

Смех у кіназале,
Рогат быў, калі
Са стала спаўзалі
Потырч цыркুলі.

Фота Кастуся Дробава.

Праляцела з апантаным плачам
Росны выган, рэчку, сенажаць,
Ды замоўкла апаўдні гарачым —
Бог умее птушкам дараваць.

Кнігаўку вы, пэўна, чулі ўранні,
А ў той год і жыта недабор.
Трапіла ў легенды і паданні,
Але гэта родны наш фальклор.

Тралі-валі

Вітанне, юнацтва сябрук,
Ды розныя там тралі-валі!
Адбілася дзеўка ад рукі:
Яе мы адну цалавалі.

Пякучае зелле — тытунь
Ахоўныя мае акцызы,
Але табакерку адсунь,
Бо дым не ўтаймуецца шызы.

Якую хто ўбачыць віну
І скуль мітусня і зняверка?
Бясспрэчна: адну дык адну,
Ды іншай была табакерка.

Ці дождж, ці завая мяла,
Ва ўсім вінавата субота.
Пазнакі Малога Сяла:
Нуда, адзінота, гаркота.

На кон ці ўзбрыло б галаве
Паставіць дзівочыя вусны?
Таму ён зрэдзчас ажыве,
І наш мілы кут захалусны.

Музыкі Малога Сяла

Над поплавам ветрык павезў,
Бяруць інструменты лацвей
Музыкі Валодзя Мацвееў
І тата ягоны — Мацвей.

Заплакала скрыпка адразу,
Зажураны акардэон,
А бубен латошыць як вазу,
Зрэдзчас патрапляючы ў тон.

Вяселле на пары, на часткі
Зух-бубен, як вазу, разбіў.

Ды што ён прыціх, забубенны?
У хату падаўся бубнач.
Жаніх недаступна-каменны,
І ты, маладая, не плач!

Віктар ЯРАЦ

Лесвіца без адказаў

І з чаго цяпер птахі малыя
будуць віць свае гнезды — не знаю.
Ю. Марцінкявічус

Што хацеў Юсінас Марцінкявічус
на гарышчы свайго дома адшукаць —
невядома тое анікому.
Лесвіца маўчыць. А ці маўчала
і ў той міг, калі з яе прыступак
ногі скаўзануліся і рукі
апусцілі неба на зямлю?
І сасна, якая ўмела ў лесе
для яго смяяцца па-літоўску,
дзень той ценом доўгім,
скрушным ценом
назаўжды пазначыла.

А зоркі высыпалі густа прычасціцца
над вірамі развітанню Нёмана.
Лесвіца маўчыць,
як вінаватая.

Чуйны бор —
вякоў раяль паранены —
з вышынёй прыціхлай гукі сватае:
— Юс-ці-нас...

* * *

Памяці Алеся Разанава

На канвертах выцвілыя штэмпелі
і на пісьмах аніякіх дат.
Памяць, раскруці свае прапелеры,
абудзі сляды на трасах страт.

Не красворды тут неразгаданыя:
сцэжкі і шляхі,
дзе спёка й золь,
дождж са снегам...
Літар вязь — расстаннямі.
А ці б'ецца ў сэрцы неба
чалавека боль?

* * *

Тэлефонныя будкі адна за адной
пазнікалі — не знойдзеш і следу
ні змою, ні тата.
Не пачуеш маўчання ў трубыцы —
пудовае гіры цяжэй.
Век адчаліў стары
не ў баркасе, не ў шлюпцы —
тэлефоннымі будкамі
з металічнымі сценкамі,
з цеплынёй неастылых надзей.

Георгій МАРЧУК

Зіма. Законапаслухмяны саракагадовы вадзіцель маршруткі Іван Шульга ў шэсць гадзін раніцы выехаў на маршрут. У невысокага, каржакаватага Івана сумныя вочы, мажліва, і не надта сумныя, а больш насцярожаныя, нібыта чалавек нечым незадаволены, раздражнёны. Іван жыве ў сталіцы, пераехаў адразу пасля службы ў войску. Яго бацькі — у вёсцы, каля раённага горада Лагойска, што за трыццаць кіламетраў ад сталіцы. Яны на пенсіі. Бацька Івана сорак пяць гадоў аддаў службе ляснічым. Гэта быў чалавек негаваркі, строга, які кіраваўся ў жыцці дзвюма словамі: патрэбен «закон і парадак» ва ўсім. Узяў, скажам, шклянку з буфета, каб наліць малака, — вярні на месца.

З маленства прывучыў да дысцыпліны і адказнасці і свайго адзінага сына. Маці, сіціла я і працавітая жанчына, загадвала яскровым фельчарска-акушэрскім пунктам. Яна, як кажуць, танцавала вакол свайго любімага сыночка і часта рабіла за яго работу, якую таму даручаў бацька.

Можна, ад гэтай мацярынскай апекі Іван рос трохі лайдаком. Не паехаў паступаць вучыцца далей, прызвалі пасля школы ў войска, дзе яго вывучылі на шафёра. Талант у яго да гэтай прафесіі быў, заўважылі. Падчас службы вазіў камандзіра вайскавай часці. Умеў трымаць язык за зубамі. Ён адзін ведаў, што падвозіць свайго камандзіра час ад часу да палюбоўніцы ў сталіцу. Горад яму спадабаўся, таму пасля дэмабеля ўладкаваўся вадзіцелем у кадас-травае ўпраўленне і аб'ездзіў амаль усю Беларусь. Не спяшаўся жаніцца, жыццё халасцяка падабалася, але гэта з часам назаляла сумам ад адзіноты. Маці са сватала сыну яго былую аднакласніцу Ніну, якая была замужам, але разышлася. Сабралі з усіх сваякоў грошы, узялі крэдыт і пабудавалі двухпакаёвую кватэру ў новым мікрараёне сталіцы.

Жылі дружна, без сварак. Адно замінала: Бог не даў ім дзетак. «Калі разбагацеем — возьмем з дзетдома», — казаў Іван. Разбагацець усё ніяк не атрымлівалася. Не было ў яго характары жылкі бізнесмена. Пайшоў працаваць на маршрутку і марыў набыць з часам ва ўласнасць свой мікрааўтобус. Іван ведаў, як жыць гаспадар, які валодае аж чатырма маршруткамі. Нездзе ж ён узяў грошы, каб іх набыць.

Законапаслухмяны чалавек

Навела

А тут яшчэ насунулася з усходу навала каранавіруса, які і прымусіў людзей схаваць свае твары за маскамі. Не чакаючы загадаў зверху, асцярожны Іван прасіў пасажыраў у сваёй маршрутцы быць абавязкова ў масках. Асцярагаўся хваробы, і яна пакуль яго мінала.

У гэты снежны дзень без асабліва прыўзнятага настрою вёз пасажыраў па знаёмым маршруце ў прыгарад сталіцы. На ўскрайку горада ўзняў руку падлетак гадоў дванаццаці-чатырнаццаці. Іван быў рады кожнаму пасажыру...

Калі іх збіраўся поўны салон, тады ў Івана быў прыўзняты настрой, і ён пачынаў бубніць пад нос якую-небудзь песню. Праехалі амаль кіламетр.

Іван чакаў, а хлопцек не перадаваў грошы за праезд.

— Аплачваем праезд, — гучна нагадаў Іван сваім густым барытонам.

Хлопчык, аднак, сядзеў нерухома. «Пацан бязвусы, дражніцца ці што?!» — пачынаў злавацца Іван.

— Хто яшчэ не заплаціў, — зноў больш строга нагадаў з нотамі злосці ў голасе Іван.

— Усе заплацілі, — адказала ўзбуджаная невядома з якой прычыны жанчына.

Іван націснуў на педаль тормазы.

— Малады чалавек, будзеш плаціць ці не? — звярнуўся ён да падлетка.

Хлопец разгубіўся: — У мяне няма грошай. Даруйце... — нарэшце адказаў ён.

— Прашу пакінуць салон!

У голасе Івана чуліся гнеў і злосць.

Хлопец моўчкі выйшаў з салона на дарогу ў голым полі. У аўтобусе было ціха. Дзве дзяўчыны, уваткнуўшы ў вушы навушнікі, слухалі музыку. Мужыкі на задніх крэслах драмалі, дзядок у выцвілай ушанцы глядзеў у акно. Адна мажняя жанчына, якая жавала булачку, выказалася: «Гультай».

Ніхто, аднак, на яе словы не адраагаваў. Такое адчуванне, што ў пасажыраў няма ахвоты ні слухаць нікога, ні абмяркоўваць нічога. Вяртаўся назад у сталіцу Іван у добрым настроі. Салон быў поўны пасажыраў. Грашовы выдаўся дзень. Вяртаючыся, Іван інтуітыўна прыпыніўся на тым месцы, дзе выса-дзіў хлопца. На дарозе, на полі нікога не было відаць. Пачыналася завіруха, ад колкага ветру мацней мароз. Толькі над лесам супраціўлялася ветру адзінокая варона. У салоне Іван пацікавіўся ў пасажыраў.

— А што за гэтым лесам? Ёсць там людзі?

— Маленькая вёсачка, — адказаў адзін.

Добры дзень выдаўся. І жонка пачаставала яго на вячэру смачнымі калдунамі, якія Іван надта ж любіў. Нешта нічога цікавага па тэлевізары не паказвалі. Таму Іван хаатычна пераклучаў з канала на канал.

— Супакойся. Дай хоць што-небудзь паглядзець, — прасіла жонка.

— Хоць бы якую камедыю паказалі, — адказаў Іван і пайшоў на кухню курыць.

Жонка заўважыла змену ў яго настроі. А ў Івана не выходзілі з галавы думкі пра хлопчыка, якога ён выса-дзіў з маршруткі. Ляжалі ў пасцелі моўчкі. Іван не спаў. Жонка адчула, што нешта з ім не так, пацікавілася.

— Ваня, што здарылася? — асцярожна так спытала яна, ведаючы яго нораў.

Ён не любіў, калі настырна лезуць у душу. На гэты раз Іван спакойна расказаў жонцы пра выпадак у маршрутцы.

— А божа мой, гэта ж грэх! — з адчаем сказала жонка.

— Парадак ёсць парадак. Для ўсіх. Закон і парадак. Калі будзем саступаць, што тады? Хаос, — шукаў апраўданне Іван.

— Я казала табе: вазі ў салоне абразок Божай Маці. Я не прыемна! Гэта ж дзіця! А калі змерз дзець? Маліся Богу, Ваня, прасі дараваць, і я буду маліцца, — не магла супакоіцца жонка.

— Добра, добра. Супакойся. Спі.

— Тут заснеш. Божа... Які жорсткі свет пайшоў. Робімся злымі, — нібы сама сабе казала жонка.

Іван спаў дрэнна, а раніцаю патэлефанавалі свайму напарніку і папрасіў выехаць на маршрут замест яго. Сам жа з цяжкасцю завёў сваю старэйшую «таёту» і паехаў на тое поле, дзе выса-дзіў падлетка. А раптам хлопцек загінуў у лесе дзе-небудзь? Ад думак такіх аж сэрца ёкнула. Кінуў машыну на абочыне і пайшоў у бок лесу да вёскі. «За гэтыя два рублі... зняважыў толькі сябе», — дараваў сябе Іван. У лесе снегу было значна больш, чым у полі, лес густы. «Маглі тут і ваўкі быць» — ад думак аж уздрыгнуў, паскорыў крок. Праз хвілін дваццаць выйшаў да вёскі. Старыя драўляныя хаты саступалі месца камяніцам, новым катэджам. Дзе шукаць гэтага худзенькага хлопчыка? Адна доўгая вуліца. Яму пашанцавала: адна жанчына ў вялікіх не па памеры валёнках выйшла з варот з вядром і накіравалася да калонкі.

— Добры дзень! Даруйце, калі ласка. Я вадзіцель маршруткі. Учора ехаў хлопчык у белаі куртачцы. Выйшаў у полі... Пайшоў да вёскі... Вось... У маршрутцы ён забыў... о... здачу я яму не аддаў з дзесяці рублёў. Мо падкажаце, дзе жыве? Заплецнік сінні яшчэ.

Жанчына як ні дзіўна, паверыла Івану.

— А, дык гэта, мусіць, Ванька, Падабеда сын. Вунь іх хата, — паказала жанчына. — Вунь дзе жыве. Маці адна яго выхоўвае. Добры хлопчык. На баяне іграе. Ездзіць у музычную школу.

Іван не адразу адчыніў фортку, затрымаўся, закурыў. Сустрэла яго не надта каб насцярожана, але з прыкметнай увагай жанчына сярэдніх гадоў з прыгожымі рысамі твару.

— Добры дзень! Ваня тут жыве? Жанчына насцярожылася.

— Тут. А што здарылася?

Ваня, які пачуў размову маці з не-

знаёмцам, выйшаў са свайго пакоя.

— Ваня. Гэта я, вадзіцель маршруткі... які выса-дзіў цябе на полі, — пачаў Іван.

— Ваня? — маці павярнулася да сына.

— Мама, я не змог заплаціць... — пачаў апраўдвацца трохі напалоханы Ванька.

— Праходзьце, сядайце, — прапанавала знякаваля жанчына. — Я зараз... Мы заплацім.

Яны з калідора ўвайшлі ў невялікі пакой. Іван сеў на табурэтку. Жанчына пачала шукаць свой кашалёк.

— Я прышоў не па грошы. Як вас пабацьку?

— Лідзія Рыгораўна.

— Лідзія Рыгораўна, я грошы не вазьму. Я так... каб сустрэцца са сваім цэкам. Я вінаваты, Лідзія Рыгораўна, вінаваты перад вашым сынам.

— Гэта ён вінаваты...

— Не. І перад ім, і перад Богам я адзін вінаваты. Ваня, падыдзі да мяне бліжэй... Не бойся.

Ванька зрабіў два крокі.

— Бліжэй... не бойся.

— Падыдзі, сынок, — супакоіла сына маці.

— Вось што, Ваня, удар мяне па твары.

І Ванька, і маці збянтэжыліся ад пачутага.

— Не палюхайся, я ж не вар'ят. Так падказвае мне маё сэрца. Не бойся, бі, — настойліва прасіў Іван.

Ванька злёгка ўдарыў вадзіцеля па шчапе.

— Мацней. Ты ж мужык. Давай. І Ванька ўдарыў яшчэ раз.

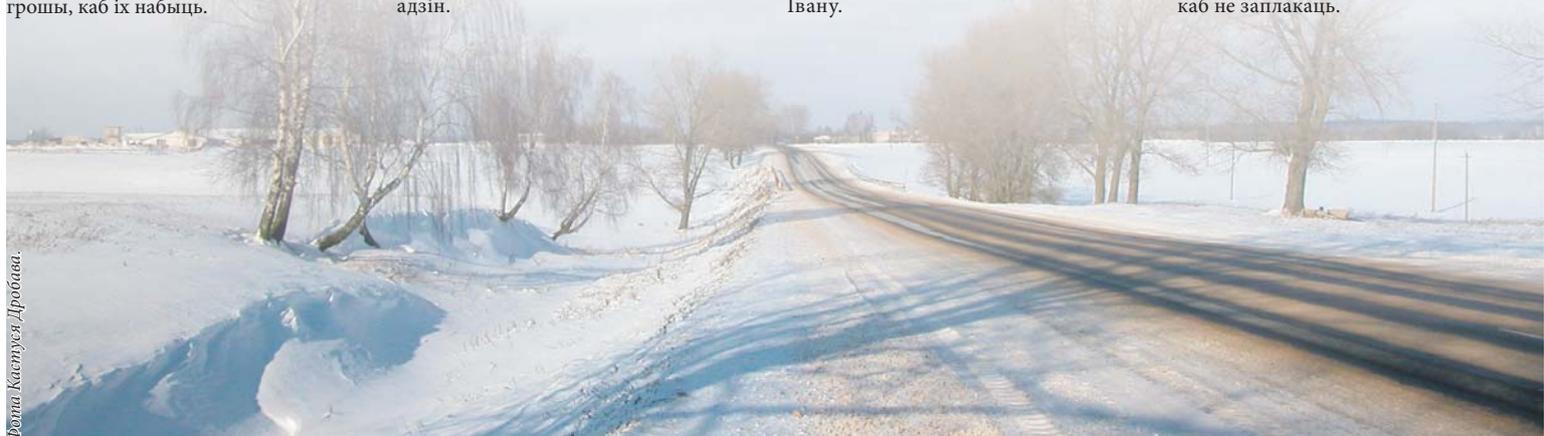
— Так трэба, Лідзія Рыгораўна.

Узнікла непрыемная паўза.

— А цяпер дай пяць. Міравую, — Іван працягнуў Ваньку сваю шырокую далонь з тоўстымі пальцамі. Ванька асцярожна падаў і сваю худую руку, на якой, здавалася, прасвечваліся костачкі пальцаў.

— Даруй мне, цэзка! Даруй!

Нешта вельмі значнае, незнаёмае высвецілася ў душы законапаслухмянага вадзіцеля. Ён хутка пакінуў хату, каб не заплакаць.

Наўрад ці хто не ведае песні «Жураўлі». Яна, па сутнасці, народная. Не ўсе могуць назваць аўтара. «Забываюць», што словы напісаў Расул Гамзагаў. Тым больш няўцяжымым, што перакладчык з аварскай мовы на рускую — яго сябра Навум Грэбнёў. А музыка вядомага кампазітара Яна Фрэнкеля. І што ў арыгінале не салдаты загінулі ў баях за Радзіму, а джыгіты. У адным толькі нікога не падводзіць памяць: найлепш спявае народны артыст РСФСР Марк Бернес. Але і тут не абсыціся без удакладнення. Гэта была апошняя песня, запісаная ў выкананні Марка Навумавіча: «Мне кажется порою, что солдаты, // С кровавых не пришедшие полей, // Не в землю нашу полегли когда-то, // А превратились в белых журавлей».

У гэтай жураўлінай чарадзе ёсць і яшчэ два беларускія паэты, звестак пра якіх захавалася мала, няшмат дайшло і твораў. Таму ў апавядзе не абсыціся без сведчання тых, хто добра іх ведаў.

Курлыкканне журавоў і чаек крык

Плыў да светлых дзён

У згадках пра Янку Бобрыка неацэнны памочнік Сяргей Грахоўскі, які быў яго стрыечным братам. Янка Бобрык нарадзіўся 21 ліпеня 1905 года ў мястэчку Глуск Вабруйскага павета Мінскай губерні. Цяпер гэта гарадскі пасёлак, цэнтр аднаго з раёнаў Магілёўшчыны. Сяргей жа Іванавіч, як вядома, родам з сяла Нобель колішняга Пінскага павета, на той час таксама Мінскай губерні (цяпер гэта Ровенская вобласць Украіны). Аднак яго маленства і юнацтва прайшло ў Глуску.

Янка Бобрык.

Янка з ранніх гадоў далучыўся да цяжкай працы. Лёгкай яна і не бывае ў кавалі, а яго бацька ў гэтым рамястве славіўся на ўсю акругу. Сын жа, адкуль і сілы браўся, стараўся не адставаць ад яго. Ды ў асноўным усё адбывалася ўлетку. Хоць і ў іншыя поры года лінды не біў, па гаспадарчых дапамогах. А школьнікам «захаліўся маляваннем, іграў у аматарскіх спектаклях, пісаў дэкарацыі <...>. Маленькая хата Бобрыкаў была своеасаблівым месцічковым клубам».

Не чужой сталася яму і паэзія. Упершыню надрукаваўся ў 1924 годзе ў газеце «Беларускі піянер» («Вярозка»). Твор так і называўся — «Піянер». У тым жа годзе паступіў на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У наступным годзе верш «Успаміны» надрукаваў часопіс «Чырвоны сцяг» (№ 7), «То завяноць сэрца майго струны...» — газета «Савецкая Беларусь» (15 лістапада). 1926 год — чарговая публікацыя ў «Савецкай Беларусі», газеце «Чырвоная змена», у часопісе «Маладняк». І першая калектыўная кніжка «Пунсовае ранне», дзе ён прадстаўлены ў суседстве з гэтакім, як і сам, маладымі аўтарамі Алесем Звонакам і Янкам Туміловічам.

Серыя «Кніжніца Маладняка», у якой яна выйшла, карысталася папулярнасцю па ўсёй краіне, а што ўжо казаць пра Янку Бобрыка. Землякі і так ужо ўспрымаў яе сваім паэтам. А яшчэ і майстарам на ўсе рукі. Сяргей Грахоўскі ўспамінаў: «Памятаю, як у Глуск прыслалі першую кінаперасоўку, з дынамакаю, якую звычайна круцілі самыя дужыя хлопцы. Ніхто доўга не мог разабрацца ў гэтай апаратуры. На канікулы прыехаў Янка,

пакарпаўся і «пусціў» кіно. З валоці далі кая, і студэнт Бобрык усё лета ездзіў па сёлах і «круціў» адзін фільм».

Прывозіў у мястэчка і кніжкі, выдадзеныя «Маладняком», даваў іх чытаць ахвотным. Калі такіх было шмат, арганізаваліся калектыўныя чыткі. Асобныя вершы земляка завучвалі на памяць. Найперш тыя, у якіх паўставалі знаёмыя ім рэаліі. Так, у вершы «Бацьку» называўся Іван Бобрык-старэйшы. Бацьку «свайго» паэта ведалі не толькі як выдатнага кавалі, але і як казачніка:

*Ты любіў з натхненнем пад вячэрні свет
Казку аб мінулым варушыць, як ліст.
Мы сядзім на печы, спахмурнеў лучнік,
За акном агеньчык замільгаў і знік.*

Блізкай ім была і прырода, якую апяваў Янка Бобрык. У вершах прамаўлялася тое, што жыло і ў саміх у душы:

*Люблю я восень на Палессі,
Прастор замоўк, а не застыў,
Укрыла ізраць стрэхі, вецце,
На версах —
Лісты.
Лісты...
Люблю я раніцу увосень,
Бо раніцу люблю ў жыцці,
Праз чучараваць стромкіх сосен
Да светлых
Плысі,
Плысі.*

Закончыўшы ўніверсітэт, Янка Бобрык працаваў у Мілаславіцкай школе на Клімаўшчыне, выкладаў беларускую мову і літаратуру. Пісаў не толькі вершы. Напісаў і паэму «Галіна», галоўная гераіня якой, маладая настаўніца, жыла тымі ж клопамі, што і сам ён: «Аркестраў, музыкі не трэба, // Паслухай музыку ў жыцці...»

Вучобу прадоўжыў у Дзяржаўнай акадэміі мастацтвазнаўства ў Ленінградзе. Закончыўшы яе, працаваў у гэтай установе, пасля — у студыі Белдзяржкіно — тады яна знаходзілася ў горадзе на Наве. Яна даведалася Сяргею Грахоўскі ад яго жонкі паэтэсы Наталлі Вішнеўскай, «апошняя два гады перад вайной <...> шмат працаваў над нарысамі па гісторыі кіно, пісаў вершы».

Па стане здароўя быў зняты з ваеннага ўліку. Мог эвакуіравацца, але сапраўдны камуніст Янка Бобрык такога сабе не дазваляў. Стаўшы добраахвотнікам народнага апалчэння, капаў аковы, рабіў умацаванні. Даводзілася і за зброю брацца, адбываючы атакі. А здароўе ўсё пагаршалася. Некалькі разоў упрэшвалі ўсё ж пакінуць Ленінград, настойвалі на гэтым і жонка. Адказ быў адзін: «Я нікуды не паеду. Паміраць, дык у Ленінградзе». У канцы ліпеня яго, знісленага, падабравалі на вуліцы санітары. Урачы ўратаваць не змаглі. 25 жніўня 1942 года памёр і быў пахаваны на Піскароўскіх могілках. Усе рукапісы і кнігі, што знаходзіліся ў кватэры, загінулі.

Некалькі цудоўным лірыкам быў Янка Бобрык, відаць па вершы «Ноч над Мінскам». Ён з яшчэ адным — «Прывет табе з Палесся...», прысвечаным Уладзіміру Дубоўку, змешчаны ў другім томе «Анталогіі беларускай паэзіі» (1993). Напісаны ў 1928 годзе, у Ленінградзе, з уражаннем такога, быццам сёння і ў Мінску. Асобныя яго допісы змешчаны і ў калектыўным зборніку «Мы іх не забудзем» (1949).

Сарамлівы і заўсёды ветлівы

У згаданым зборніку ёсць і творы Уладзіміра Рагуцкага. Прадстаўлены яны таксама ў калектыўных кнігах «Крывёю сэрца» (1967) і «Покліч долі адзінай» (1979). Аднак пра гэтага паэта, з якога, несумненна, вырас бы сапраўдны майстар слова, звесткі яшчэ больш скупя, чым пра Янку Бобрыка. Вядома, што нарадзіўся 9 снежня 1917 года ў сям'і настаўнікаў, якія жылі ў вёсцы

Уладзімір Рагуцкі.

Цёплае Чавускага павета Магілёўскай губерні, цяперашняга райцэнтра Магілёўшчыны. Закончыўшы пачатковую школу ў вёсцы Старое Пашкава, вучобу прадоўжыў у сярэдняй школе ў Магілёве, пасля ў 1930 годзе паступіў у Мінскі педагагічны інстытут.

Дэбютаваў вершам «У лагеры» («Піянер Беларусі», 1934, 6 жніўня). Два наступныя — «Наша клятва» і «Памяці Паўліка Марозава» — у гэтым выданні з'явіліся праз год. Па назвах іх відавочна, што напісаны ў духу свайго часу. Загана, канешне, не ў гэтым. Творчая моладзь, ды і аўтары больш сталага ўзросту, чуйна рэагавалі на тое, што адбывалася наўкола. Бяда, што часта нічога новага не прамаўлялася, а таму за агульнымі развагамі не прысутнічала ні каліва паэзіі.

Як пэўна Уладзімір Рагуцкі сцвердзіў сябе вершам «Хвоя» ў часопісе «Польмя рэвалюцыі» (1938, № 10). У ім таксама павяты новага, матывы абуджэння, але ўсё гэта выказана настолькі шчырна, што настрой лірычнага героя адразу перадаецца чытачу. Дваццацідзятгадоўны юнак у ім паўстае творцам, здатным убачыць, перадаць характэрна паэзіі там, дзе, здавалася б, усё звычайна, будзённа. Іншы прайшоў бы каля хвой спайнона, а ён зірнуў на яе з замілаваннем, пшчотай. Нібы і не дрэва, а дзяўчына, якой непаважна захаліцца:

*Цябе любіць ранака золкі,
Любіць ясная зара;
Пасля дожджыку вясёлка
Абнімае, як сястра.*

*І, як вечарам наволі
Ахіне прастор імжа,
На тваім шырокім голлі
Зоры спелыя држыць.*

Стаіць хвоя бесклапотна «над глыбокаю ракой». У лустэрка ўзіраецца, расой умываецца. І раптам тое, што ніяк не адпавядае сказанаму дагэтуль: «Але заўтра, раніцою, // Ты павалішыся на дол». Следам зусім неверагоднае сведчанне: «А як ты скоцішы з абрыўу, // Я скажу: // — Шчаслівы пуч! // За табою над вадою // Мае мары паплывуць». Усё становіцца зразумелым, калі даведаешся, пра што марыцца лірычнаму герою:

*На імклівых водах нашых
Будзе шлях твой да пары:
Мае мары раздадушы,
Спыняць дзесь цябе сябры.*

*Звераць поглядан любючым...
І тады — у іх руках —
Станеш скрыткаю цудоўнай,
Небылай у вяхах.*

Як успрынялі студэнты гэты твор, апавядае ў сваіх успамінах «Паэт і чайка» Мікола Аўрамчык: «Аляксей Коршак хадзіў па інстытуцкім калідоры і на памяць чытаў яго верш «Хвоя»».

«Хета са старшакурснікаў, — працягвае Мікола Якаўлевіч, — пахваліўся, што гэты верш напісаў іх студэнт, і паказаў нам Рагуцкага, чарнявага хлопца з мільым дзівочым абліччам».

Праз нейкі месяц «Польмя рэвалюцыі» на адным развороце надрукавала пачытай яго і мой вершы. Мы былі імяніннікамі... Хтосьці тады і пазнаёміў мяне з Рагуцкім.

Як-ніяк ён быў усё-такі трэцякурснік, дый па ўзросце старэйшы за мяне на тры гады. Таму я звычайна неяк нясмела падыходзіў да яго на перапынках. А Уладзімір таксама быў сарамлівы і заўсёды ветлівы...»

З-за гэтай сарамлівасці не ад яго самога, а ад паэта Янкі Журбы даведаўся, што ён у пачатковай школе быў настаўнікам Уладзіміра Рагуцкага. Аднойчы Іван Якаўлевіч прынёс творы ў рэдакцыю газеты «Піянер Беларусі» (вучобу ў інстытуце Мікола Аўрамчык сумяшчаў з журналісцкай працай): «Пры размове з ім я ўспомніў пра Рагуцкага. Трэба было бачыць, як засвяціўся радасцю твар Журбы, як з гонарам ён сказаў тады:

— О, дык гэта ж мой вучань!.. Я цяпер уважліва сачу за яго вершамі...»

Закончыўшы інстытут, Уладзімір Рагуцкі працаваў у абласной газеце «Камунар Магілёўшчыны», актыўна займаўся і паэтычнай творчасцю. Вітаючы ўз'яднанне Беларусі, напісаў верш «17 верасня», які быў змешчаны ў часопісе «Польмя рэвалюцыі» (1940, № 9–10) і стаў адным з найлепшых у беларускай паэзіі на гэтую тэму. Здаў у Дзяржаўнае выдавецтва БССР рукапіс сваёй першай кнігі. На жаль, ён згарэў пры бамбёжцы Мінска. А Уладзімір Рагуцкі, прызваны ў Чырвоную Армію, загінуў у першых баях каля заходняй мяжы.

У апошні год вучобы ў інстытуце ён падарыў Міколу Якаўлевічу свой здымак і некалькі вершаў. Яны таксама не зберагліся, а са здымка зроблены партрэт Уладзіміра Рагуцкага, які і даносіць да нас яго вобраз.

* * *

Свае згадкі Мікола Аўрамчык невыпадкова назваў «Паэт і чайка». Пасля таго, як Уладзімір Рагуцкі скончыў ўніверсітэт, ён больш з ім не сустракаўся: «Помню толькі, што ўлетку 1940 года ў «Літаратуры і мастацтве» прачытаў два яго вершы. Адзін з іх, пра чайку, заканчваўся радкамі:

*Чайка мора дужае абудзіла,
А сама загінула ў імгле, —
Каб зрабіцца хваляй блакарылай
І спачыць на каменнай скале.*

Як і гэтая чайка, сам паэт загінуў у «імгле вайны». І Янка Бобрык таксама. Па-свойму сімвалічна, што ўспаміны пра іх — Сяргея Грахоўскага «Кветкі і вечны агонь» і Міколы Аўрамчыка «Паэт і чайка» — стаяць амаль па суседстве ў зборніку «Дзень паэзіі. 1971», дзе апублікаваны. Прысутнасць гэтых паэтаў, як і іншых, пра каго пісалася раней у рубрыцы «Год гістарычнай памяці», адчуваецца ў курлыкканні журавоў, што пад восень, адлятаючы ў вырай, нагадваюць аб сабе. А ці няма іх прысутнасці і ў крыку чаек, якія нібы прамаўляюць: беражыце мір. Беражыце і нас памятайце.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

На сувязі — Удмурція

Газета «Літаратура і мастацтва» традыцыйна ўважліва ставілася да развіцця беларуска-ўдмурцкіх літаратурных сувязей. Сярод нашых аўтараў — народны пісьменнік Удмурцкай Рэспублікі Вячаслаў Ар-Сяргі. Таму і не выпадкова, што мы звярнулі ўвагу на наступную падзею.

У Апараце Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей прайшла рабочая сустрэча па стварэнні ў Беларусі ўдмурцкага зямляцтва. Падзея супала з візітам кіраўніка Удмурцкай Рэспублікі Аляксандра Брачалава ў Рэспубліку Беларусь. Рэй у сустрэчы вялі намеснік Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей Беларусі Алена Радчанка і міністр нацыянальнай палітыкі Удмурцкай Рэспублікі Эдуард Пятроў. Эдуард Сцяпанавіч звярнуў асаблівую увагу на дзейнасць Рэспубліканскай грамадскай арганізацыі «Таварыства беларускай культуры ва Удмурцкай Рэспубліцы «Бацькаўшчына»».

Болей падрабязна пра жыццё нашых сучаснікаў ва Удмурціі раскажаў старшыня «Бацькаўшчыны» Мікалай Украінец. Ён, у прыватнасці, зазначыў, што ў рэспубліцы пражывае 2313 беларусаў. Дарэчы, да жыццядзейнасці беларускага таварыства прыцягваюцца і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей, каму цікавая беларуская нацыянальная культура, хто з асаблівым захапленнем звяртаецца да вывучэння гісторыі Беларусі. Удмурція беларусы ладзяць многія мерапрыемствы культурна-асветніцкага характару. У Іжэўску і Воткінску нават у дзіцячых садках ёсць беларускія групы. Беларускія мастацкія калектывы створаны і ў музычных школах. Дзеці вывучаюць беларускі фальклор, старэйшыя вучні пішуць даследаванні па фальклору, этнаграфіі беларусаў. Мікалай Дзмітрыевіч — член Саюза пісьменнікаў Расіі, ганаровы будаўнік Расіі, заслужаны будаўнік Удмурцкай Рэспублікі, ганаровы грамадзянін горада Іжэўска, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Удмурцкай Рэспублікі, заслужаны работнік дзяржаўнай і муніцыпальнай службы Удмурцкай Рэспублікі. Нарадзіўся Мікалай Украінец на Берасцейшчыне, у Столінскім раёне, часта бывае ў Беларусі.

Як пісьменнік даследуе павязі Беларусі і Удмурціі, піша пра ваенную гісторыю Берасцейшчыны.

Гісторык Юрый Бажэнаў раскажаў пра даўнія пак-нічны ўдмуртаў Беларусі стварыць зямляцтва. Ён звярнуў увагу на тое, што многія з удмуртаў ваявалі ў Беларусі, абаранялі і вызвалілі рэспубліку ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Яркі прыклад — удмурцкі паэт, празаік, камандзір стралковай роты Піліп Кедрэў, які загінуў на Віцебшчыне і пасмяротна

Міністр нацыянальнай палітыкі Удмурцкай Рэспублікі Эдуард Пятроў.

ўзнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені. У 1999 годзе ў Іжэўску выйшла кніга П. Кедрова «Песня не памрэ» — на ўдмурцкай і рускай мовах. У Смалевічах, на Міншчыне, загінула снайпер і тэлефаністка Герой Савецкага Саюза (высокім званнем адзначана пасмяротна) Таццяна Барамзіна. 1 ліпеня 1988 года Пеклінскай СШ Смалевіцкага раёна пастановай беларускага ўрада было прысвоена імя Таццяны Барамзіной.

Пра беларуска-ўдмурцкія літаратурныя і культурныя сувязі на сустрэчы распавёў дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Карлюкевіч:

«На тэрыторыі Беларусі ваяваў народны пісьменнік Удмурціі Міхаіл Лямін. Пра Віцебшчыну перыяду Вялікай Айчыннай вайны ён раскажаў у сваёй кнізе «Чатыры гады ў шынялі». Гасцяваў на Міншчыне, у гераічным Барысаве, на Чэрвеньшчыне і Пухавіччыне ўдмурцкі паэт, празаік, перакладчык Вячаслаў Ар-Сяргі. У серыі «Сярына: пазія народаў Расіі» на беларускай мове пабачыла свет яго кніга «Ранішні вецер у акне». Перакладчыкам вершаў удмурцкага паэта выступіў таленавіты беларускі перакладчык Віктар Гардзей. ...» Шла размова на сустрэчы і пра неабходнасць заключэння дагавора аб супрацоўніцтве паміж пісьменніцкімі арганізацыямі Беларусі і Удмурцкай Рэспублікі. Варта былі б, відаць, ўлічваючы такія аўтарытэты беларускай «Бацькаўшчыны» ў Іжэўску, правесці Дні беларускай літаратуры ва Удмурціі... Такая практыка сустрэч беларускіх пісьменнікаў з чытачамі расійскіх рэгіёнаў была традыцыйнай у XX стагоддзі. Вярнуцца да гэтага — агульны і важны клопат і Міністэрства культуры краіны, і Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Узел у рабочай сустрэчы ўзялі і мастацкі кіраўнік «Продзенскай капэлы», заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Борматаў, ваенны лётчык, пенсіянер Алег Главацкіх, ураджэнец Удмурціі, які зараз жыць у Гомелі, педагог Міхаіл Возісаў, загадчык сектара па справах нацыянальнасцей Апараце Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей Алена Бязрука. Суразмоўцы падзяліліся сваімі меркаваннямі наконт ідэі стварэння ўдмурцкага зямляцтва ў Беларусі. Між іншым, па выніках перапісу 2019 года ў нашай краіне пражывае 246 удмуртаў. Больш за ўсё — на Гомельшчыне — 56 чалавек. Пытанне будзе і надалей прапрацоўвацца.

Важна падтрымаць на фоне гэтай ініцыятывы перакладчыцкі стасункі паміж пісьменнікамі Беларусі і Удмурціі. У «ЛіМе», акрамя В. Ар-Сяргі, друкаваліся і іншыя аўтары. Чаму б падборку маладой удмурцкай паэзіі не даць у перакладзе на беларускую мову ў часопісе «Маладосць»? Варта прыгледзецца і да іншых падобных праектаў.

Кастусь ЛЕШНІЦА
Фота Віктара ІВАНЧЫКАВА

Творчыя ініцыятывы ў межах Саюзнай дзяржавы

«Зямля — наш агульны дом» — унікальны беларуска-рускі праект — завяршыўся выданнем двух тамоў анталогіі сучаснай сусветнай паэзіі, прэзентаваных у лістападзе беларускаму чытачу ў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы імя У. І. Леніна.

Развіццё міжнародных творчых кантактаў і ўзаемадзеянне ўсёй пісьменніцкай супольнасці Беларусі і Расіі, незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці — адзін з важных кампанентаў у рабоце Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, Саюзаў пісьменнікаў Беларусі і Расіі. Яркія прыклады гэтай дзейнасці — у працы Гомельскага абласнога аддзялення ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі» і партнёраў аддзялення — рэгіянальных грамадскіх творчых арганізацый і мясцовых беларускіх нацыянальна-культурных аўтаномій Расійскай Федэрацыі.

У бягучым месяцы завершаны чарговы міжнародны праект «Зямля — наш агульны дом», у рэалізацыі якога бралі ўдзел беларускія і рускія пісьменнікі.

Адкрываючы міжнародную прэзентацыю, старшыня абласнога аддзялення ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі» Уладзімір Гаўрыловіч падкрэсліў, што «Зямля — наш агульны дом» — сапраўды незвычайны беларуска-рускі праект, які падвядзіць вынікі 10-гадовага супрацоўніцтва гомельскіх і растоўска-краснадарскіх літаратараў:

— У межах пеленгага супрацоўніцтва пісьменнікаў Гомельшчыны з літаратурамі Расіі ў рамках міжнародных фестываляў-пабрацімаў «Славянскія літаратурныя Дажынкi» (Гомель) і «Берагі дружбы» (Растоўская вобласць) выдадзена больш за 70 зборнікаў паэтычных перакладаў, з іх 10 кніг на беларускай мове. Толькі дзякуючы шматгадоваму

ўдзелу ў міжнародных сумесных перакладчыцкіх праектах у нашым абласным аддзяленні больш за два дзясяткі літаратараў дасягнулі ўзроўню прафесійных перакладчыкаў, развіваюцца і школы перакладу сярод паэтаў у Продне, Магілёве, да працэсу ўсё больш актыўна далучаюцца літаратары Брэста, Мінска і Віцебска.

У бягучым годзе гамельчане разам з расійскімі партнёрамі — актывам Міжнароднага фестываля «Берагі дружбы» — пайшлі далей за традыцыйныя конкурсныя заданні: вырашылі ажыццявіць паэтычны перакладчыцкі творчы праект як вядомы аўтараў, так і пачаткоўцаў з усяго свету на рускую і беларускую мовы. Так перакладчыкі адрэагавалі на прапанову аб супрацоўніцтве з боку міжнароднага літаратурнага руху «Свет без сцен» (прадстаўніком яго ў Расіі з'яўляецца вядомы рускі паэт Вадзім Цярохін, пастаянным ўдзельнікам і актыўным прапагандыстам гомельскага і растоўскага літаратурных фестываляў).

У ліпені 2022 года выйшаў першы том анталогіі сучаснай сусветнай паэзіі «Зямля — наш агульны дом» (прадмовы: В. Дварцоў, В. Цярохін; кіраўнікі праекта: У. Гаўрыловіч, Л. Север; 450 ст.). Першыя прэзентацыі анталогіі на рускай мове адбыліся 29 ліпеня ў рамках Міжнароднага фестываля-конкурсу «Берагі дружбы» ў Данскай дзяржаўнай публічнай бібліятэцы ў Растове-на-Доне і 1 верасня 2022 года ў рамках Міжнароднага фестываля-свята «Славянскія літаратурныя Дажынкi» ў Гомелі, у абласной універсальнай бібліятэцы імя У. І. Леніна.

Тым часам 22 гомельскія перакладчыкі, а таксама 6 запрошаных з Продна і Магілёва са снежня 2021 да верасня 2022 года напружана працавалі над

перакладамі твораў 46 аўтараў з 26 краін свету на беларускую мову. І ў пачатку лістапада кніга «Зямля — наш агульны дом. Анталогія сучаснай сусветнай паэзіі» (прадмовы: М. Чаргінец, У. Гаўрыловіч; кіраўнікі праекта: У. Гаўрыловіч, Л. Север; 446 ст.) выданы Гомельскім абласным аддзяленнем ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі».

У рамках творчых праграм і праектаў Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы ў актавай зале Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі 15 лістапада адбылася міжнародная прэзентацыя другой кнігі, прысвечаная завяршэнню

дзедзяча Браншчыны, выдатнага рускага паэта, перакладчыка, арганізатара і ўдзельніка многіх беларуска-расійскіх літаратурных праектаў. Прайшоў роўна год з дня заўчаснай смерці таленавітага пісьменніка.

Са словамі прывітання і падзякі да ўдзельнікаў міжнароднай ініцыятывы анлайн звярнуўся старшыня праўлення ГА МНКА «Беларусы Няхлінаўскага раёна», член Вышэйшага творчага савета Саюза пісьменнікаў Расіі, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Леанід Север. Леанід Юр'евіч падкрэсліў значнасць і ўнікальнасць ажыццёленага праекта, паведаміў пра старт прыёму конкурсных заявак ад моладзі і паэтаў-прафесіяналаў дзвюх краін на «Берагі дружбы-2023» і запрасіў прафесійных паэтаў-гамельчан у наступным годзе паўдзельнічаць у праекце па перакладзе твораў вядомых паэтаў малых народаў Расіі.

Кранальна са сцэны гучалі пераклады на беларускую мову твораў пісьменнікаў з розных краін у выкананні перакладчыкаў Міхася Болсуна, Ніны Шкляравай, Тамары Кручэнкі, Дар'і Дарошкі, Алега Ананьева, Мікалая Ждановіча, Святаслава Кручэнкі, Іны Зарэцкай, маладой паэткі Аліны Рыцкі і многіх іншых.

Прадстаўнік расійскага Цэнтра навукі і культуры Маргарыта Савельева ўручыла падзяку Рускага Дома ў Гомелі Уладзіміру Гаўрыловічу за вялікі асабісты ўклад у справу яднання брацкіх народаў.

Прэзентацыя завяршылася ўручэннем падарункаў — новых кніг і выданняў для папаўнення фондаў абласной бібліятэкі і цэнтральнай гарадской бібліятэкі Гомеля.

Мікалай ІГНАТОВІЧ

беларуска-рускага выдавецкага праекта «Зямля — наш агульны дом».

У пачатку мерапрыемства, у якім узялі ўдзел пісьменніцкі актыў рэгіёна, прадстаўнікі ўлады, сістэмы адукацыі і культуры, расійскага Цэнтра навукі і культуры, згадвалі сапраўднага сябра Гомельшчыны і Беларусі Уладзіміра Сарочкіна. Са сцэны прачулі паэтычныя радкі, гледачы паглядзелі ўрывак з дакументальнага фільма пра жыццёвы і творчы шлях і ўшанавалі хвілінкі маўчання памяць культурнага і грамадскага

Колер = вобраз

Выстаўка «Альгерд Малішэўскі. Рэтраспекцыя» ў Нацыянальным мастацкім музеі павінна была працаваць яшчэ некалькі дзён, аднак у пачатку тыдня арганізатары паведамілі, што па тэхнічных прычынах яна закрываецца ў сераду. Час нагадаць, якімі былі адметнасці гэтай выстаўкі, чым яна запомніцца тым, хто паспеў яе наведаць, і як адрознівалася ад праекта «Альгерд Малішэўскі. Эпоха», які праходзіў летам у Палацы мастацтва.

Сёлета адзначаецца 100-годдзе знакамітага мастака і педагога. Альгерд Малішэўскі (1922—1989) — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Прафесійную адукацыю атрымаў у Харкаўскім дзяржаўным мастацкім інстытуце. Вучыўся ў вядомых мастакоў, сярод якіх былі Пётр Котаў і Дзмітрый Шавыкін. Адрозна пасля заканчэння, у 1952 годзе, вярнуўся ў Беларусь. Выкладаў у Мінскім мастацкім вучылішчы імя А. Лебавы ў перыяд з 1953-га да 1981-га. У 1956 годзе ўступіў у Саюз мастакоў БССР. Працаваў ва ўсіх жанрах станковага жывапісу, аднак сюжэтная-тэматычная карціна стала для яго адной з галоўных крыніц натхнення, як і для многіх жывапісцаў таго перыяду.

На жаль, вельмі часта Альгерда Малішэўскага згадваюць толькі як выключнага настаўніка, які дапамагаў таленавітым студэнтам тым, чым мог і лічыў неабходным. Так, самі арганізатары ўспамінаюць гісторыю, звязаную з падтрымкай Альгердам Малішэўскім забароненай выстаўкі 1985 года «1+1+1+1+1+1=» у ДOME літаратара (за-

гадкавы, дарэчы, праект, адзін з многіх, пра якія сёння можна ведаць толькі з вуснаў відавочцаў). Педагог значыцца і сярод тых, хто з энтузіязмам успрыняў ідэю стварэння мастацкага аб'яднання «Няміга-17», а таксама паспеў паўдзельнічаць у адной з выставак гэтай суполкі. Тады, у 1988 годзе, у Палацы прафсаюзаў ён прадставіў дваццаць карцін. Дарэчы, нядаўняя выстаўка ў Палацы мастацтва была прысвечана ў асноўным Малішэўскаму-педагогу. Тое, колькі непадобных студэнтаў ён апекаваў і якім чынам на іх уплываў, і стала сюжэтам «Эпохі», што задумвалася як спроба адлюстравання часу і самых розных яго павеваў.

У Нацыянальным мастацкім музеі прадставілі толькі аўтарскія работы

«Весна», 1962 г.

(карціны з фонду НММ, Беларускага саюза мастакоў і работы з сям'і мастака), надаючы ўвагу асаблівасцям розных перыядаў у творчасці. Так, раннім сюжэтам 1950—1960-х гадоў уласціва пленэрнасць. Для работ 1970-х — пачатку 1980-х гадоў характэрна дбайная прапрацоўка вобразаў людзей розных

прафесій. У нешматлікіх творах, прысвечаных тэме вайны, аўтар звяртаўся да вобраза маці. Між тым у 1980-х гадах мастак адышоў ад фігуратыўнага жывапісу і часта эксперыментаваў з абстрактнымі формамі.

Вельмі важнай для яго была гармонія. Альгерд Малішэўскі не канцэнтраваны на колеры і цені, сюжэце і кампазіцыі, фактуры і метады паасобку. Аднак адна з асноўных характарыстык, якімі мастацтвазнаўцы і аматары жывапісу апісвалі і апісваюць творцу, — выдатны каларыст (згодна з меркаваннем самога мастака, «колер» роўна «вобраз»). Гэтая якасць была відавочнай і пасля прагляду выстаўкі ў Мастацкім. Цэнтральным творам экспазіцыі стала «Весна» 1962 года, багатая на колеры. Галоўныя — блакітны, чырвоны, жоўты і салатавы. Захавана неабходная для такіх кампазіцый вытрыманасць, выбране спалучэнне не канфліктна з пераважна спакойным фонам, таму і вобразы ўражаюць у памяць. Хаця, здавалася б, нічым адметным яны не вылучаюцца: звычайныя працаўніцы адпачываюць пакуль яшчэ не спякотным днём. Цікавае не толькі колеравае рашэнне, але і пабудова кампазіцыі: неба, як падавалася, абавязкова для твораў такога тыпу, тут абмянаецца. Яго ў пэўным сэнсе замяняе перавораная зямля — метафара цяжкага лёсу высковага чалавека і яго роднасці з прыродай.

Выразная асаблівасць герояў Альгерда Малішэўскага — натхнёнасць. Ці то будаўнікі, ці то калгаснікі, ці то ўрачы, ці то дзеяч мастацтва — да кожнага з іх аўтар ставіўся з вялікай увагай.

«Аўтапартрэт», 1964 г.

Між тым у гэтых вобразах існуе нешта агульнае — відаць, што ён імкнуўся не толькі надаць характэрныя і індывідуальныя рысы тым, хто яму пазіраваў, але і стварыць абагульненыя вобразы. Многія параўноўваюць адлюстраваных людзей з пакутнікамі, нехта можа ўбачыць у іх вернікаў, а іншыя — звычайных працаўнікоў, захопленых роднай зямлёй і яе народам. Дарэчы, у партрэтнай галерэі Альгерда Малішэўскага вылучаюцца дактары (у свой час яны выраставалі мастака) — велічныя, спакойныя, натуральныя, суровыя. Творца ставіўся да ўрачоў з вялікай павагай, нібыта бачыў у іх усемагутных жрацоў.

Адна з ключавых работ на мінулай выстаўцы, якая адлюстроўвае творчыя пошукі Альгерда Малішэўскага, — «Маці партызанская» (1968), прасякнутая трагізмам і болам. Кажуць, мастак не любіў расказваць пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны і ўсё ж не мог не прысвяціць ім некалькі асаблівых работ. Зноў-такі, «Маці партызанская» ўражае не столькі сюжэтам, вобразамі, сімволікай, колькі колерам, які пакідае гледача ў стане збынтэжанаці і разгубленасці. Чаму, як, навошта?.. Адказы на гэтыя пытанні даволі лёгка дае навука мастацтвазнаўства, але зварот да яе ў некаторых выпадках можа падацца празмерна простым шляхам.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Імкненне да размаху

Да 70-годдзя беларускага жывапісца Мікалая Бандарчука Нацыянальны мастацкі музей прымеркаваў выстаўку «Дыялог з часам». Змест экспазіцыі склалі пераважна пейзажы, прысвечаныя характыву Беларусі. Сярод твораў — лірычныя пейзажы і ваенна-патрыятычныя работы розных перыядаў творчасці.

Мікалай Бандарчук нарадзіўся ў вёсцы Сярэднія Печы Гомельскай вобласці. Выхоўваўся ў вялікай творчай сям'і, дзе ўсе любілі музыку ды ігралі на розных інструментах. У 1971 годзе скончыў Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве, а ў 1976-м выпускаўся з Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (вучыўся на аддзяленні манументальна-дэкаратыўнага мастацтва). З 1985 года — член Саюза мастакоў БССР. Працуе ў галіне манументальна-дэкаратыўнага мастацтва і станковага жывапісу. Творца з'яўляецца старшынёй Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза мастакоў, а таксама выкладае ў Гродзенскім каледжы мастацтваў. Узнагароджаны медалём Францыска Скарыны, медалём Беларускага саюза мастакоў «За заслугі ў выяўленчым мастацтве». У 2020 годзе яму прысвоена ганаровае званне «Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь».

«Каложа», 1989 г.

Ваенна-патрыятычныя работы займаюць асобнае месца ў творчасці Мікалая Бандарчука, але на выстаўцы змешчаны толькі некалькі з іх. Гэта, напрыклад, «Крах» (1985) — упуўненае і бескампраміснае выказванне. Мастацкая вартасць карціны — лаканізм, аднак, падаецца, толькі яго недастаткова для раскрыцця такой задумкі.

Найбольш поўна талент Мікалая Бандарчука выяўляецца ў пейзажах, якія выпраменьваюць цяпло і святло. Мастак удала абыгрывае белы колер, які стаў

«Каўказскі матыў», 1987 г.

асноўным у яго краявідах і не толькі. Яснасць, з якой ён падыходзіць да канцэпцыі твора, выяўляецца і ў сюжэтах. Дарэчы, сам жывапісец называе свой стыль асацыятыўным рэалізмам. Такім чынам ён аб'ядноўвае цікавасць да эпічнага і лірычнага пейзажа. Між іншым, відавочная сувязь жывапісу Мікалая Бандарчука і Леаніда Шамалява, які, дарэчы, выкладаў у аўтара «Дыялогу з часам». Тое ж імкненне да размаху, тая ж любоў да прыроды, асабліва да зімніх пейзажаў, тыя ж сардэчнасць і ўсхваляванасць... У гэтым рэчышчы згадваюцца найперш такія карціны выстаўкі, як «Каложа» (1989), «Каўказскі матыў» (1987), «Апакаліпсіс» (2004) і «Плывуць аблокі» (1987).

Але што ж складае дыялог Мікалая Бандарчука з часам? Чаму аўтар амаль не закранае пытанні ў і праблем, якія маглі б паспрыць змястоўнай размове на гэтую тэму і зачэпіць тыя ці іншыя балючыя кропкі? Верагодна, тут усё залежыць ад таго, што творца ўкладвае ў паніцце часу і якімі катэгорыямі разважае ў дачыненні да мінулага, сённяшняга і будучага. Жывапісец у гэтым выпадку выглядае хутчэй як сузіральнік, схільны да ўнутраных разваг аб пастаянстве і нязменнасці, мысліцель, маўклівае якога толькі на руку аматару мастацтва.

Выстаўка «Дыялог з часам» будзе працаваць да 19 снежня.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Палёты над Палессем

Стужкапіс — новы кірунак у галіне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Стваральніцай творчага метадрука стала мастачка і ілюстратарка Анастасія Балыш. Асноўны прадмет, які выкарыстоўваецца пры стварэнні арт-аб'екта, як зыходзіць з назвы, — каляровая атласная стужка.

Падарожжа

— Маляванне стужкамі стала для мяне адкрыццём, — распавядае сама Анастасія. — Звычайна малююць фарбамі, змешваюць колеры на палітры, а я змешваю стракатыя колеры стужак.

Ідэя стварэння незвычайнай выявы з'явілася ў мастачкі пасля экспедыцыі на Палессе. Паўднёвы рэгіён Беларусі адметны наяўнасцю вялікага шэрагу аздабленняў аб'ектага асяроддзя. У тым ліку мясцовыя жыхары выкарыстоўваюць і прыросты стужкі для ўпрыгожвання.

На свята Тройцы разам з даследчыцай жыцця праваслаўных новапакутнікаў Беларусі краязнаўцай Таццянай Хамянкавай і майстрыхай саломаліцтва Аленай Грынь Анастасія ездзіла па мясцінах служэння беларускага святога, новапакутніка Парфірыя Заслаўскага. У наступным годзе жыхары Заслаўя, дзе жыве мастачка, будуць адзначаць 140-годдзе заступніка горада.

Адзін з кірункаў дзейнасці Анастасіі Балыш — роспіс ікон для праваслаўных храмаў. У мінулым годзе мастачка разам з Аленай Грынь выканалі работу па ўшанаванні памяці Парфірыя Заслаўскага. Быў намалеваны абраз новапакутніка, а з саломы створаны аклад да выявы — каб падкрэсліць беларускае паходжанне святога.

— Па дарозе ў вёску Лемяшэвічы, дзе нарадзіўся Парфірый Заслаўскі, — дзеліцца ўспамінамі мастачка, — мы наведалі самыя розныя мясціны. І паўсюль мяне ўражвала колькасць яскравых, амаль кіслотных стужак. Ва ўрочышчы Ізбійска Бор, на Ганцаўшчыне, усё ахутана таямніцамі. Легенда апавядае, што калісьці там расла сасна, якую спілавалі, пакінуўшы толькі метры чатыры. На зрэзе дрэва ўбачылі выяву Багародзіцы з дзіцем. Побач пабудавалі храм, дзе і захоўваюць спіл з вобразам.

Ужо каля стагоддзя людзі прыязджаюць у гэтае святое месца і на слупе, які застаўся ад сасны, пакідаюць стужкі, ды звяртаюцца з просьбай ці малітвай да Багародзіцы. Рэшткі сасны ў некалькі слаёў абязваны стужкамі, якія прывезлі з сабой вернікі. Акрамя таго, прывозяць туды людзі і ручнікі, і тканіны, і абразкі. Анастасія Балыш жаргуе, што каля гэтай сасны сабралася ўся культурная спадчына Палесся.

Кожны чалавек прыязджае ў гэтае месца са сваёй марай ці бядой, пакідаючы энергію і сілу, а больш за ўсё надзею на тое, што жаданне спраўдзіцца. Ад таго нават дрэвы навокал аздабляюцца стужкамі і каштоўнымі тканінамі тых, хто моліцца і просіць.

Мясцовыя святары ставяцца да незвычайнага месца дастаткова спакойна. На іх думку, калі чалавек верыць толькі ў стужачку, то гэта паганства. А калі вернік звяртаецца па дапамогу да Багародзіцы і нябесных заступнікаў, а стужка — толькі нейкі энергетычны канал, то на гэта можна глядзець як на хрысціянства.

Анастасія Балыш каля работ «Апошняя хваля Прыпяці», 2022 г.

Нават могількі мясцовыя жахары ўпрыгожваюць стужкамі. Для насельніцтва гэта звыклы рытуал. Такое аздабленне прысутнічае на магільях і ў святочныя дні, і ў звычайныя. Колер стужкі значэння не мае. Яркія барвовыя атласныя адрэзкі тканіны можна сустрэць на магільных крыжах, на галаўных уборах, у царкве, на святочных букетах і абразах святых.

Як быць мастак

— Не магла перастаць фатаграфіраваць і захапляцца тым, што ўбачыла на Палессі. Вярнулася дадому ў Заслаўя, але гэтая гісторыя і экспедыцыя на доўга засталіся ў маёй памяці. Уражанні былі настолькі моцныя, што праз нейкі час я сама звярнулася да стужак і працы з імі, — адзначае Анастасія Балыш. — Можна сказаць, складалася містычныя гісторыя. Мой сусед-палішук якраз у тых часы мяняў агародку. Драўляныя разныя плот збіраліся выкінуць, але я забрала яго і зрабіла асновай для свайго твора ў новай тэхніцы.

«Краса Палесся» стала першай работай мастачкі ў стужкапісе. Арт-аб'ект уяўляе сабой складзеныя пэўным

чынам тонкія драўляныя дошкі, якія абязваны чырвонымі, пурпуровымі, аранжавымі і ружовымі стужкамі. Разам яны складаюцца ў традыцыйны беларускі арнамент — «краса», што і дало назву твору. Выкарыстанне розных адценняў чырвонага на фоне сінваата-шэрага дрэва стварае заўважны кантраст, абуджае глыбінныя пачуцці, адлюстраваныя праз атласны адрэзак. У колеравай гаме з пэўнай адлегласці губляецца мяжа паміж стужкай і дрэвам, ствараючы жывапісны вывук.

Назва тэхнікі прыйшла не адразу, амаль выпадкова. «Краса Палесся» дэманстравалася на V Трыенале дэкаратыўнага мастацтва «ДЭКАРТ-22». Жадаючы акрэсліць новы спосаб мастацкага ўвасаблення, Анастасія Балыш і выкарыстала слова «стужкапіс».

Для работы ў дадзенай тэхніцы падыходзяць звычайныя атласныя стужкі, якія сёння можна набыць у любой краме тканін. Пытанні могуць узнікнуць толькі наконт колеру — тут усё залежыць ад мастацкай задумкі. Аўтарка не шывае, не склейвае стужкі, а завязвае, ствараючы такім чынам патрэбны эфект. Гэтым падкрэсліваецца аўтэнтычнасць, бо на Палессі адрэзкі тканіны таксама прывязваюцца да аб'ектаў.

Абрад альбо рытуал

Арт-аб'ект «Развітанне з буслом» навеяны надыходам воснянскай пары. Замест дрэва быў выкарыстаны дрот, які стаў асновай для стужак.

— Кожны свой твор я імкнуся пражыць. З другой работай адбылася дзіўная гісторыя. Арт-аб'ект атрымаўся падобным да шырокіх крылаў бусла, — успамінае стваральніца тэхнікі. — У выніку з'явілася відэа, дзе я апранула гэтыя замацаваныя стужкі і нават лётала. Нескладана было дарабіць у фоташопе, як цела падмаецца над зямлёй. Незвычайны ўражанні ад судакранання з творам. Дзякуючы лёгкасці тканіны адчуваеш, як гуляе вецер, які ў яго напрамак, якая хуткасць. Збоку ўсё выглядае грацыёзна і вытанчана. У пэўны імгненні сапраўды можна ўявіць палёт.

Відэа з арт-аб'ектам мастачка выклала ў «Фэйсбук». Унікальнасць тэхнікі і незвычайнае выкарыстанне ўласнай работы прымусілі прыхільнікаў творчасці Анастасіі Балыш палічыць, што з Палесся яна прывезла дагэтуль невядомы старажытны абрад. Давялося тлумачыць людзям, што гэта толькі мастацкая прыдумка.

Новая работа ў тэхніцы стужкапісу — гэта арт-аб'ект «Апошняя хваля Прыпяці» — вялікая 4-метровая хваля, выкананая з дапамогай блакітных і сініх стужак, якія ў спалучэнні ствараюць пераліў і насычанасць рачной хвалі і цёмных вод Прыпяці.

Яна ЦЭГЛА

Фотаалхімія

Сімбіёз тэхнікі XIX стагоддзя і нейрасетак можна пабачыць у галерэі Беларускага саюза дызайнераў. Выстаўка альтэрнатыўнай фатаграфіі «3 лічбы ў жывапісе» распачалася 11 лістапада.

Сумесная праца шасці беларускіх фатаграфістаў Дзмітрыя Кульпановіча, Ігара Калашнікава, Анатоля Дрыбаса, Віктара Ведзеня, Вітала Ціхамірава і Андрэя Кабанава дэманструе майстэрства гуміярабікавага фотадруку.

У экспазіцыі прадстаўлены фатаграфіі розных жанраў: пейзаж, нацюрморт, партрэт, стрыт і графіка. Для калектыву фатаграфістаў выстаўка — вынік працы апошніх трох гадоў. Наведвальнікі маюць магчымасць убачыць каля 30 работ, створаных у тым ліку адмыслова для выстаўкі.

Арганізатары аб'яваюць правядзенне майстар-класаў для тых, хто жадае атрымаць уласны досвед у стварэнні незвычайных фотаздымкаў.

Аб невядомай і складанай тэхніцы гуміярабікавага фотадруку распавёў адзін са стваральнікаў выстаўкі фатаграф Ігар Калашнікаў:

— Для пачатку на камп'ютары апрацоўваецца фотаздымак. Ён можа быць зроблены і на лічбавы фотаапарат, і на плёнку. Выбраць здымак — асобная гісторыя. Ніколі не здагадаешся, які атрымаецца, а які давядзецца забракаваць.

З дапамогай праграм фатаграфію неабходна перавесці ў графіку. Пасля апрацаваны здымак раздрукоўваецца на спецыяльную фотоплёнку. Яна робіцца асновай таго, што потым пераносіцца на адмысловыя аркуш. Плёнку можна выкарыстаць шмат разоў, але вынік на кардонне кожны раз будзе новы, мець адрозненні. Справа ў тым, што на вялікі аркуш наносіцца святлоадчувальная эсэнцыя, якая асобным слоём пакрывае аснову і дапамагае стварыць унікальны эфект.

Перанесенне на аркуш фотаздымак засвятляецца ультрафіялетавай лампай. Калі прыбіроў плёнку, атрымліваецца аранжавы малюнак. Справа ў тым, што ультрафіялет, трапіўшы на аркуш, робіць святлоўспрымальны слой разам з фарбай задубелым. Кардон у белых кавалках робіцца цалкам цвёрдым і фарбу не ўбірае, а ў цёмных кавалках — наадварот.

Падчас змыцця засохлая фарба вымываецца з белых кавалкаў, а на чорных застаецца. Так і атрымліваецца малюнак, выкананы ў дадзенай тэхніцы.

Здымкі, адрываючыся гуміхроматным спосабам, больш дугавачы вырабленыя метадам пігментнага фотадруку, наколькі схільны да старэння і грыбковага заражэння жэліціны выкарыстоўваецца толькі для праклейвання папярвай асновы.

Работы з гуміярабіку выглядаюць аднародна, нельга западозрыць, што дагэтуль адбыліся такія складаныя працэсы. Пры гэтым яны захоўваюць вытанчанасць, рэзкасць і кантраст фотаздымка.

Адзіны недахоп тэхнікі, на думку аўтараў, — непрадказальнасць вынікаў. Не па плане ўсё можа пайсці на любой стадыі стварэння, і да гэтага варта быць гатовымі

Ігар Калашнікаў «Старажытны Менск», 2022 г.

Дзмітрый Кульпановіч «Погляд у будучыню», 2022 г.

заўсёды. Нават тэмпература ў пакоі мае ўплыў на выгляд работы і насычанасць колеру. Сам працэс можа цягнуцца некалькі дзён.

Фатаграфы пазнаёміліся ў народным фотаклубе «Мінск» — самым старым аб'яднанні фатаграфістаў у гісторыі Беларусі, створаным у 1960 годзе. Першым працаваць з такім спосабам стварэння фота стаў Дзмітрый Кульпановіч. Унікальнай тэхнікай у нашай краіне валодаюць толькі шэсць чалавек, а ў свеце гэтая лічба даесяга пятнаціці.

Дэбютная сумесная выстаўка работ у тэхніцы гуміярабікавага фотадруку пад назвай «Ужмоілі» адбылася ў сакавіку гэтага года ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры». Наведвальнікі маглі пазнаёміцца з сарака дзюма работамі майстроў. Улетку выстаўка адбылася ў Гродне. Жыхарам горада дэманстраваліся ўнікальныя творы.

— Па-першае, гэтым вельмі цікава займацца. — падкрэслівае Ігар Калашнікаў. — Па-другое, тэхніка цалкам унікальная, і ты яе пакідаеш пасля сябе ў гісторыі, у фотамастацтве Беларусі.

Выстаўка «3 лічбы ў жывапісе» працуе да канца года.

Яна ЦЭГЛА

Старонкі літаратурнага сяброўства

Ведаючы пра тое, што з Узбекістанам, узбекскай літаратурай з беларускіх пісьменнікаў найперш звязаны імёны Якуба Коласа, Эдзі Агняцэв, Сцяпана Ліхадзьеўскага, Аркадзя Мардвілкі, мы неяк губляем астатнюю інфармацыю аб прысутнасці беларускага мастацкага слова ва Узбекістане. А, між тым, гісторыя сувязей — гэта і гісторыя публікацый многіх іншых аўтараў. У тым ліку і ў перыёдыцы, калектыўных зборніках.

Адным з першых на Узбекістане чытачу стаў вядомы беларускі пісьменнік Андрэй Александровіч — па творах у калектыўным зборніку ў 1931 годзе. Яркі прыклад увагі да беларускай літаратуры ва Узбекістане — дарога народнага паэта Беларусі Максіма Танка да ўзбекскага чытача. Першыя вершы таленавітага творцы былі надрукаваны ў Ташкенце ў 1951-м — у адным з калектыўных зборнікаў. Перакладчыкі — А. Мухтар, Міртэмір. У 1962 годзе вершы беларускага паэта выходзяць у калектыўным зборніку беларускай паэзіі на ўзбекскай мове. Перакладчык — Майлон Ікрам. У гэтым жа годзе ва Узбекістане выдаецца і асобны зборнік вершаў і паэм Максіма Танка. І надалей творчасць Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай прэміі, старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі за заіздорнай сістэмнасцю прадстаўляецца ўзбекскаму чытачу на яго роднай мове — у 1967, 1972, 1973, 1974, 1978, 1981, 1982, 1983 гадах у газетах і часопісах «Узбекістон маданияты», «Узбекістон адабіёты ва саньяті», «Ёш ленинчы», «Ташкент окшоми», «Совет Узбекістони», іншых выданнях. Перакладчыкі — С. Рахман, Ю. Эшбекаў, Т. Убайдуло, Р. Мукімаў, З. Камілаў, Х. Салах... Была і публікацыя пра творчасць Максіма Танка ва ўзбекскай перыёдыцы — артыкул у газеце «Комунна» 17 верасня 1982-га.

Тройчы выступаў ва Узбекістане з апавяданнямі Васіль Хомчанка — у газеце «Ташкент окшоми» 20 верасня 1979 г., у майскім нумары часопіса «Гунча» за 1982 г. і ў калектыўным зборніку ў 1982 г. Народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін таксама быў сярод аўтараў, якіх добра ведаў узбекскі чытач. Многія яго кнігі прыходзілі ў Ташкент на рускай мове, як і многія яго творы. Узбекскі чытач адкрываў іх па публікацыях у «Роман-газете», «Дружбе народов»,

у рэдакцыях і часопісах. А ў 1966 і 1988 г. ва Узбекістане асобнымі выданнямі выйшлі раманы І. Шамякіна. «Атланты і карыятыды», у прыватнасці, пераклаў Э. Мусаеў. Друкаваліся і асобныя апавяданні І. Шамякіна на ўзбекскай мове. Іх перакладчыкі — Р. Алімаў, Ф. Ганіхаджаеў. З вершам у газеце «Ёш ленинчы» 29 сакавіка 1974 г. выступіў беларускі дзіцячы паэт Станіслаў Шушкевіч. У 1974 г. для калектыўнага зборніка адно з апавяданняў Алеся Якімовіча пераклаў на ўзбекскую мову Э. Мірабідэў. З 1962 да 1979 г. шмат выступала з вершамі ва ўзбекскай перыёдыцы Ёўдакія Лось — у газетах і часопісах «Совет Узбекістони»,

Фота з сайта advantour.com

«Узбекістон маданияты», «Гулистон», «Шарк Юлдузі», «Ташкент окшоми». Сярод перакладчыкаў твораў беларускай паэзіі — і легендарная Зульфія, якая была цесна звязана з Беларуссю праз сяброўства з Якубам Коласам, Эдзі Агняцэв і двойчы, а можа і болей, гасцявала ў Беларусі.

У газетах і часопісах Узбекістана было змешчана і нямаля твораў Валянціна Лукшы, адрасаваных дзецям, — у перакладзе Р. Таліба, А. Кучымава. А ў 1986 г. выйшла ў Ташкенце і асобная яго кніга ў перакладзе на ўзбекскую мову. 3 снежня 1982 г. у газеце «Узбекістон адабіёты ва саньяті» быў надрукаваны пераклад верша Петруся Макаля (пераўвасабленне на ўзбекскую ажыццявіў К. Рахімбаеў).

2 чэрвеня 1967 года газета «Ташкент хакикати» надрукавала апавяданне Паўла Кавалёва (у перакладзе Г. Джураевай). Між іншым, Павел Кавалёў — актыўны перакладчык узбекскай літаратуры. У 1963 г. выйшаў у Мінску раман Шарафа Рашыдава «Маңней за буру» ў перакладзе Паўла Кавалёва і Аляксея Кулакоўскага. З узбекскай мовы Павел Нічыпаравіч пераклаў і апавяданне «Белыя галубы» Х. Назіра (надрукавана ў сакавіцкім нумары часопіса «Вясёлка» за 1985 г.).

Узбекскі перакладчыкаў заўжды прыцягвала і творчасць народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. У 1963 годзе выйшла яго ўзбекская кніга. Сярод перакладчыкаў народнага паэта Беларусі — М. Бабаеў, Г. Гулям, Мірміхсін, Ш. Курбан і іншыя ўзбекскія творцы. Дзве кнігі паэзіі народнага песняра Беларусі Янкі Купалы выданы ў Ташкенце ў 1953 і 1983 гадах.

Многія вершы Янкі Купалы з'яўляліся на старонках часопісаў і газет «Шарк Юлдузі», «Совет Узбекістони», «Узбекістон адабіёты ва саньяті», «Ташкент окшоми», «Ташкент хакикати». Перакладчыкі — Зульфія, Х. Гулям, М. Бабаеў, Міртэмір...

У Ташкенце выданы на ўзбекскай мове і дзве кнігі вершаў Васіля Віткі — у 1966 і 1979 г. Перакладчыкі паэзіі Васіля Віткі — М. Бабаеў, П. Мумін, літаратары, якія і самі шмат пісалі для юнага чытача. Вядомы ўзбекскаму чытачу і Анатоль Варцінскі — па публікацыі ў газеце «Ташкент хакикати» 8 красавіка 1980 г. (перакладчык — Н. Мухтарэў). Друкаваўся з вершамі ва Узбекістане і народны паэт Беларусі Ніл Гілевіч. У дзіцячай газеце «Ленин учкуні» болей як у дзесяці

нумарах друкавалася на ўзбекскай мове адна з аповецей Міхася Герчыка — у 1960 г.

Шкада, што толькі адным вершам адкрыты ўзбекскаму чытачу класік беларускай літаратуры Максім Багдановіч — публікацыя «Санета» ў газеце «Узбекістон адабіёты ва саньяті» 11 снежня 1981 г. Перакладчык — С. Рахман.

У розныя гады ў Ташкенце выданы анталогічнага характару калектыўныя зборнікі беларускай паэзіі і прозы, дзе на ўзбекскай мове былі прадстаўлены творы класікаў і сучаснікаў — Андрэя Александровіча, Эдзі Агняцэв, Ніны Тарас, Тараса Хадкевіча, Міколы Хведаровіча, Станіслава Шушкевіча, Кандрата Крапівы, Сцяпана Ліхадзьеўскага, Алега Лойкі, Максіма Лужаніна, Ёўдакіі Лось, Міхася Лынькова, Петруся Макаля, Міхася Машары, Івана Навуменкі і іншых вядомых аўтараў.

Вывучаючы беларуска-ўзбекскія літаратурныя сувязі, нельга абысці ўвагай і тыя факты вандравак, творчых сустрэч, якія ладзілі ў Ташкент, Узбекістан беларускія літаратары. Так, лёсы Якуба Коласа, Сцяпана Ліхадзьеўскага, Эдзі Агняцэв, Аркадзя Мардвілкі ў сувязі з Ташкентам — эпізоды вядомыя. А ў Ташкенце і Анджіжане жыві і працаваў у Вялікую Айчынную вайну крытык, тэатразнавец Міхась Модэль. У 1943–1944 гг. ён займаў пасаду дырэктара тэатра імя У. Маякоўскага ў Анджіжане. У адным з тэатраў Ташкента на пачатку 1950-х гг. гадоўным рэжысёрам працаваў беларускі драматург Віктар Галаўчынер. Агледзіны па коласавіцкіх мясцінах Ташкента праводзіў (і пасля шмат пісаў пра гэта ў беларускай перыёдыцы) публіцыст, літаратуразнаўца, краязнаўца Мікола Жыгоцік. У фестывалі паэзіі ў Ташкенце прымаля ўдзел паэтэса Галіна Каржанеўская.

...Народны паэт Рыгор Барадулін, наведваўшы Узбекістан у сакавіку 1981 г., пакінуў пра сваю паездку цікавыя дзённіковыя запісы. Літаратар гздавае сустрэчы з узбекскімі пісьменнікамі — Ібрагімам Рахімам (1916—2001), Шарафам Рашыдавым (1917—1983; на той час — першы сакратар ЦК Кампартыі Узбекістана), Абдулю Арыпавым (1941—2016) і іншымі. Сапраўдны мастак слова, Рыгор Барадулін вобразна, рэльефна замалёўвае прыроду, ландшафт Ташкента і іншых гарадоў, дзе давалася пабываць. Дзеліцца ўражаннямі ад знаёмства з простымі ўзбекамі: «Аралля і першая трава, сад цвіце, і раптоўна жабы, як перапонкі не лопнуць. Зямля стала ўмомант хатняй.

Канцэрт. Дзеткі цікава на дзвюх мовах — славяне па-ўзбекску, а ўзбек маленькі па-руску. У Анджіжане нарадзіўся Султан Джура (пахаваны ў нас на Гомельшчыне).

Значыць, усё ў парадку, калі ўспывае аваяцы пры ім Абдуль Арышава, значыць, эстафета ёсць — на ўзбекскай мове Арыстоцель, Гётэ, Дантэ...»

Старонкі братняй дружбы беларускай і ўзбекскай літаратуры працягваюць пісацца і сёння. З'яўляюцца новыя пераклады, здзяйснююцца сумесныя праекты, сведчаннем чаму — і гэтыя публікацыі на старонках «ЛіМа».

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Якуб КОЛАС

На захадзе сонца

Схіляецца дзень к надвечорку.
Узнямні стаяць тапалі
І слухаюць песню-заворку
Арыкаў машкенцай зямлі.

А колькі іх тут — і не злічыш,
І мера не мерана ім:
Двор кожны і кут маляўнічы
Ім рады, як дзецям сваім.

Скрозь сетку лісьцянай адзежы
Паказвае сонца свой твар,
А я пазіраю на межы,
Дзе захад гукае пажар.

У спёртым паветры заслонай
Звісае над горадам пыл,
А захад — празрыста-чырвоны,
Не жывіць ён хмар — няма сіл.

Сухое узбекскае неба
Скупое на дождж і на гром,
І цешыцца марна не трэба,
Што новы дзень прыйдзе з дажджом.

Што громы душу мне ўзясяляць
І ўзрадауюць хмары мой зрок:
У чыстай прахладнай купелі
Не ўмыецца заўтра дзяснёк.

І я ў засмучэнні і ў болю
Гадаю аб краі сваім,
І шмат бы сказаў, ды даволі:
Мне смутак есць вочы, як дым.

1943 г.

Алесь ЗВОНАК

Ташкент

Спаў мірны горад. Чорны аksamіт
Нябёс, расшытых бісернаю плоймай,
Прыкрыў зямлю, як старадаўні шчыт,
Каб спала сэрца Азіі спакойна.

І раптам — гул.

І ў дробны друс граніт
У момант скрышан сілай неўтаймоўнай.
І лёг стагодні пыл на мармур пліт,
І пацягнуў абрыс красы чароўнай...

Але ўстаяў і перамог хаос
Назло сляпой стыхіі раззлаванай
Краса Усходу — Азіі калос!

Я твой з табой у дзень той акаянны.
І твай, як свой, я ў сэрцы боль пранёс,
Каб зажылі зямлі жывыя раны.

1966 г.

Мікола МЯТЛІЦКІ

Узбекістану

Вітанне шлю табе, Узбекістан,
Краіна самых памятных ішадрот!
Калі мой край таптаў фашысцкі бот
І ўся зямля сціналася ад ран,

Ты прыхінуў

з гасціннасцю сардэчнай
Збалелых суайчынікаў маіх.
Як памяці той зойнай ускалых,
Дзе спела зерне дружбы
нашай вечнай, —

Радкі, што ўскіпаюць палкім гневам,
Тут створаныя Коласам. Яны,
Як кулі, секлі грудзі злой вайны,
Не змыць іх боль усім
зямным залевам.

І сёння ўдумна бронзавы пясняр
Глядзіць штохвілі

на Чымган высокі.
Яму чутны ташкенцаў юных крокі,
І прасвятлеў паэта хмуры твар,

І знік даўно з вачэй слязы туман.
Вярнуўся ён у светлыя гасціны
З далёкае і блізкае краіны...

Вітанне шлю табе, Узбекістан!
2019 г.

ЭРКІН ВАХІДАЎ

«І быць заўжды з табою...»

Беларусь і Узбекістан вельмі блізкія, ментальна роднасныя краіны, што адчуваецца, калі чытаеш паэзію нашых усходніх сяброў. Асабліва ўражвае паэма «Паўстанне бессмяротных» народнага паэта Узбекістана Эркана Вахідава, якую творца прысвяціў бенгальскаму класіку са шматпакутным лёсам Казі Назруло Ісламу, а таксама вялікі верш Эркана Вахідава — «Мой узбек», які больш падобны на кароткую паэму. Творчасць народнага паэта Узбекістана павінна быць блізкай і нашаму чытачу сваім высокім патрыятызмам, глыбінёй і народнасцю.

Эркін Вахідаў (1936—2016) — адзін з яркіх прадстаўнікоў сучаснай узбекскай літаратуры, драматург, перакладчык і дзяржаўны дзеяч. Нарадзіўся ў Ферганскай вобласці ў сям’і настаўніка. Вучыўся ў Ташкенцкім дзяржаўным універсітэце, пасля заканчэння працаваў у розных выдавецтвах і рэдакцыях газет і часопісаў. Перакладаў на ўзбекскую мову творы многіх вядомых замежных паэтаў, такіх як Аляксандр Твардоўскі, Іган Вольфганг фон Гётэ, Мухамад Ікбал, Расул Гамзатаў, Сяргей Ясенін. Прызнаннем заслуг паэта стала прысваенне ў 1999 годзе Эркану Вахідаву звання «Герой Узбекістана».

Сёння да ўвагі чытача творчасць Эркана Вахідава ў перакладзе на беларускую мову Навума Гальпяровіча.

Стварыў багоў ты, ды забылі богі
І пра цябе, і твой жыццёвы шлях.
Кумір за накаленне плаціць болям,
Ды бура вась абрынецца наўсцяж.
Бліснуўшы ў цемры яркаю маланкай,
Лампады ты, як індра, запалі,
Ты Шыва, над сусветам і над Іангам,
Ты горды волат на сваёй зямлі.
Ні раю сневы, і ні адскай серы
Агонь не пераможа барацьбы,
Ты і Бурзі бязлітаснае сэрца,
Ты флейта Крышны. І мы не рабы.
Агонь палае. Бунтаваць ён кліча,
Работ не заставайся ні на міг.
Агонь палае. І яго аблічча —
Нібыта памяць прадаеў тваіх.
Няхай памрэш ты, ды памрэш ты вольным,
Да зор ты песняй узнясеся ўвесь.
Той песняй звонкай, радаснай, раздольнай,
Што стане нашым гімнам баявым!»

Мой узбек

Гісторыя твая скрозь тысячу вякоў
Святлом спрадвечным свеціць, мой узбек.
Равеснік твой Памір, старэйшы ад вышынь,
Сівы Цянь-Шань вячысты, мой узбек.

Афрасіяб скажаў пра гэта нам,
Пісьменнасцю Урхун пракаў твой шлях.
У пацёрках вякоў каменчык лепшы ты,
І цешыш погляд людзям, мой узбек.

Аль-Біруні, Аль-Харэзі — славу ты продак твой,
Пачатак твой Узлук або Тархон,
Вялікі Аль-Фараб і цені мудрацоў —
Над беднай галавой адчуў ты шабляў світ.

Султаны, каганы і ханы над зямлёй
Пранесліся не раз, і гора, і бяду
З ваеннаю навалай і з попелам сівым
Ты сустракаў таксама, мой узбек.

І горы, нібы ўдавы, сціскаліся вакол,
І дзве ракі, як вочы, слязамі працяклі,
І клаўся іх цяжар на твой пакутны твар,
І слёзы выціраў ты часта, мой узбек.

Ад рымскага цара крывавае таўро,
Батый і Чынгісхан пакінулі сляды.
На целе, на тваім, іх раны бачыў свет,
Але трывалы шчыт быў на грудзях, узбек.

І з чатырох бакоў ляцелі стрэлы зноў,
Жыццё, нібы ахвяра, дзе толькі смерць і пыл,
Радзіма несла стогн, і плач гудзеў вакол
Дачок тваіх, сыноў і жонак, мой узбек.

Ды не схіляў ты голаў, стаяў, нібы скала,
Мукана, патрыёт, хоць галава ў пяці,
Ды вольнаю крывёй гудзелі жылы зноў,
І вытрымаў ты годна, мой узбек.

Не вогнепаклоннік, не будыст,
Твая святая вера чысцютка заўжды,
Як светлае сумленне, як раныцы ўзыход,
Як людскасць і гуманнасць, мой узбек.

Ад цемры да святла твой клаўся мудры шлях
Да таямніц навук, да думак трапяткіх,
І зорамі вачэй і дыямантам слёз
Ты ў вечнасць уваходзіў, мой узбек.

Курагані табліцу Мірзо склаў Улукбек,
Што лесвіцай да неба таёмнага была,
Сваё сілай думкі, і мудрасцю сваёй
Зноў у вякі ўваходзіў ты славай, мой узбек.

І Наваі слаў голас паэзіі сваёй,
Нібыта крывкам птушкі над ранішняй зямлёй,
І стаў сутанам верша і рыфмы стаў царом,
І край навек уславіў, мой узбек.

Ды ўсемагутны ў ведах, султан ад вершаў, цар,
Работ адвечным лёсу свайго змянога быў.
Ён паспытаў пакутаў, ён плакаў і трываў,
Ён слёз праліў нямаля, мой узбек.

Мірзо Бабур крычаў, агнём святым палаў,
І кроў Машираба-шаха лілася на зямлю,
Яна магутнай лавай і велічым агнём
Кіпела ў тваім целе, мой узбек.

Самотная Надзіра, паэзіі сястра,
Як срэбра яе слёзы і цела чысціня,
Сваю хавала мару, нязбытую, на жаль,
Ды пра яе помнім і любім, мой узбек.

Фурхат быў у выгнанні, аседлы — Мукімі,
Афганістан і Індыя пачулі гэты стогн,
І разам з ім чулі іх покліч землякі,
Была ў іх аднасць душаў, мой узбек.

Каб летаніс твай скласці, о слаўны мой народ,
Патрэбны сотні тысяч такіх Фердаусі,
Таму што толькі выдых аучаны адзін,
Баладаў варты тысяч патхнёных, мой узбек.

Гісторыю народа ў мінулым бачым дні,
Прайшлі бяда і гора, застаўся заду страх,
Рубцы ад даўніх шрамаў амаль што не смыляць,
Мы ўсе адчулі сілу, мой узбек.

І пасвятлела неба, і сонца узышло,
І ночку праблеск светлы убачыўся здаля.
І ўсе надзеі светла над краем узышлі,
Над любым нашым краем, мой узбек.

Я назаву Радзіму квітнеючай парой,
Вясновым светлым садам, дзе кветкаю цвіцеш,
Яна мне ёсць вачыма і веі ёсць мае,
І ты адчуеш гэта, мой узбек.

Я ганаруся гэтым, о, родны мой народ,
Падняўшы свае грудзі, трымаеш ты гару,
Як ічодры мой дзехканін,
Радзімы верны сын,
Табою ганаруся, мой узбек.

Мой любы суайчыннік, калі кажу я ў свет,
Чаму б мне не ўславіць усё, што існа тут,
Час выклікае роздум, спазнанне прыйдзе ў дом,
І мудрасць будзе з намі, мой узбек.

Я сын свайго народа, Радзімы верны сын,
Я сын ўсяго сусвету, ды ўсё ж хачу найперш
Удзячным сынам быць тваім, надзейным назаўжды,
І быць заўжды з табою, мой узбек.

Хоць мне вялікі Пушкін нібы ўвесь сусвет,
І Байран свеціць мудра мне з глыбіні вякоў,
Ды ў мяне ёсць продак — вялікі Наваі,
І гонар надзвычайны прыходзіць, мой узбек.

І знакам аднаведным заўжды на галаве
Нашу ў цюбейку і сонар бачу свой,
Узбекістан мой родны вядомы на ўвесь свет,
І я іду ішчаслівы і горды, мой узбек.

Табе складаю оды, любімы мой народ,
З падыкаю сыноўняй за хлеб твой і за соль,
Прымі маю удзячнасць, любоў маю прымі
Ад вернага Эркана, мой узбек.

Паўстанне бессмяротных

Урыўкі з паэмы

Мяцежная песня

«Спявай, спявай, пакуль душа палае,
І з зоркамі размоў вядзі працяж.
Хай ветрык на вяршынях Гіমাляў
Табе падорыць вольніцы абсэг.
Стань музыкай ўрачыстай, звонкай, гордай.
Стань песняй гор і паўнаводных рэк,
Спявай, забывшы пра бяду і гора,
Пра гэты подлы і нястрымна-жорсткі век.
Пакутуе ад крывёў у гневе сэрца,
Чаму ж не чуцьны людзям голас твой?
Чаму мы ўсе ў маўклівай паняверцы,
Нібы рабы з схіленай галавой?»

Калькута, 1921 год

Гора таму, хто сляпы ад маны,
Крывкам сваім тут імам барабан заглушае.
Свішчуць нажы над Калькутай, яны
Тут нечы лёс і жыццё вырашаюць.
Кроў мусульманіна разам з індуса крывёй
Злілі ў жудасны вір у гэтым страшным патоку.
Дзеці народаў, што жылі снакон тут вякоў,
Сілы і моц сваю ў гэтай агоніі топяць.
— У бой дзеля Буды, — хрыціць ў асляпленні індус.
— У бой дзеля помсты, — ўздымае свой меч мусульманін.
Дзеці народаў у смяротную бойку ідуць,
Маці ў распачы вочы да неба ўздымаюць.
Вера на веру. Рахунак загіблым расце.
Брат тут на брата. Рэлігіі сшыліся кінжалы.
Слёзы на тварх жанчын і дзяцей.
Плача дзюччынка між гэтых страшэнных пажараў.
Індыя — маці — прапахла бядоў і крывёй,
Індыя — маці — прапахла пакутай і горам,
Ды вінаваты зусім не народ у гэтым твой,
Хоць за мінулае носіць ён сорам.
Там, на верандзе, дзе ціш і спакой,
Каву служанка нясе сваёму беламо босу,
Ён эстае водзіць імгненне сваёю рукоў,
Што яму люд гэты голы і босы.
Тая разна яму трэба цяпер,
Гэтым раздорам цябе ён атруціць, бы ядам,
Каб акія твайго лёсу, напер,
Ціха люляў яго белую яхту.

Развітанне

Даўно з народамі новыя паэты
І боль, і радасць дзеляць напалам.
Ды ўжо адзін саракавое лета
Вызнаннікам жыў Назрул Іслам.
Тут іншы час і новыя імгненні,
Ды ён адзін, не вінаваты зноў,
Не бачыў, як прагналі злобных ценяў
І чужаземцаў ад сваіх краёў.
Глядзіць на гімалайскія вяршыні
І бачыць толькі горнае святло...
Чуць больш за трыццаць на зямлі пражыў ты.
Памёр ты, калі семдзесят прайшло.
Вялікі сын краіны Хіндустана,
Не ўстыхне міе жыццё ў тваіх вачах.
Бывай, пат! А вершы з намі станицу
І будоць на зямлі тваёй як сцяж.

Галіна Зыранава.

Апошнім часам набірае папулярнасць такі метад знаёмства з сабой, як нейраграфіка, заснаваны на інтуітыўным выяўленні геаметрычных архетыпаў. Ён дапамагае змяніць, палепшыць жыццё. Письменніца Галіна Зыранава, якая прайшла ўсе прыступкі ўмення знутры ствараць сабе наноў, спецыяліст па метадах нейраграфікі, зразумела, што ўжо даўно займаецца гэтым у прозе. Эксперт-практык у сферы самаацалення і самадапамогі, яна падтрымлівае людзей у складаных выпадках, калі жыць, здавалася б, немагчыма, а памерці — нельга. «Тое, што дапамагло мне, дапаможа і іншым», — кажа письменніца. Галіна спявае акапальныя народныя песні, скончыла музычную школу па класе баяна, друкавалася ў «ЛіМе», «Маладоці», раённай і абласной перыядыцы, калектыўных зборнікаў.

— Галіна, нейраграфіка — кірунак, які з'явіўся адносна нядаўна. Дзе і каму гэта можа спатрэбіцца?

— Па першае, нейраграфіка — для людзей свядомых, якія самі ствараюць сваё жыццё, хто хацеш пашырыць магчымасці, хто пра нешта марыць, але не можа адважыцца. Дакладней, думаю, што не можа. Бо насамроч, калі ўзнікла мара, а жаданне вяртаецца ў душу раз за разам, гэта сведчанне, што чалавек можа

і здольны! Метад нейраграфікі якраз і дазваляе здымаць падобныя ўнутраныя блокі.

Унутраная матывацыя — гэта наша ўсё. Прычым матывацыя не проста як водгук на незадаволенасць нечым — яна павінна быць знутры, ты апырэры павінен хацець нешта змяніць, а не таму, што так сказала мама ці твой начальнік... Далей трэба, акрамя жадання нешта змяніць, штосьці рабіць — і не раз альбо два, а ператварыць гэта ў частку твайго жыццёвага досведу. Наступная ступень — рабіць тое многа разоў і рабіць лёгка, не са сцятымі зубамі, у стане адкрытасці, даверу і любові.

— А як ты стала займацца нейраграфікай?

— Сустрэча з нейраграфікай была для мяне спонтанная, гэта як нешта ўпала на цябе з неба! Але, асвоішы пэўныя рэчы, усё ж думаю, што мы не маглі не сустрэцца. Проза, якую пішу, — нейраграфіка ў слове. Калі толькі пачынала, назвала свой кірунак жывой кнігай. Гэта пра глыбінную размову з сабой, калі ты не «вядзеш» кнігу, але давярэшся ёй, прытым ніколі не ведаеш, куды яна цябе завядзе. Яна сама стварае герояў, вобразы і сімвалы і вядзе цябе ўслед за імі. Яна дапамагае табе прабачыць, што будзе далей. І, дзіўна, тое, што ты прапісваеш у сваіх кнігах, — праз нейкі час насамроч становіцца рэальнасцю, хаця і не літаральна.

Для мяне нейраграфіка стала важным этапам. У мяне ўсё жыццё быў блок, што я не ўмею маляваць. Так доўга жыла з гэтай праблемай, пакуль інтуітыўным пісьмом не дайшла да жадання стаць ілюстратарам уласных кніг. А ўслед на мяне і «звалілася» нейраграфіка! Пачала выкарыстоўваць яе як метад, які дазваляе не рабіць абмежаванняў. Пазбаўца ад таго, што здаўна засела ў галаве. Мне дапамагло, я пачынала, што кожны раз магу дазваляць сабе ўсё больш і больш, пачала эксперыментавать і парушаць правілы — і гэта чудаўно! Я ў працэсе!

Простыя рэчы

Усе адказы — унутры цябе

У нейраграфіцы я адкрыла так званы эстэтычны коўчын, а калі потым прачытала пра гэта ў іншых, зразумела: мае творы менавіта пра гэта! Калі нельга ўспрымаць кнігі ў адрыве ад формы. Пісала, і было такое адчуванне, што я іграю, як іграюць партытуру на музычным інструменце. Гэта эстэтыка слова, эстэтыка гукі.

— Для вырашэння кожнай канкрэтнай праблемы існуе свой малюнак?

— Хутчэй, нейраграфіка — сукупнасць алгарытмаў, паслядоўнасць дзеянняў. Яны агульныя для ўсіх, хто карыстаецца нейраграфікай. Гэта кантакт з сабой.

А калі ты кантактуеш з сабой і здабываеш інфармацыю знутры, то твой малюнак будзе адзіндзінца ад любога іншага. Напрыклад, калі хтосьці жадае павысіць свой дабрабыт (публічна выступіць, спяваць, маляваць), на самым пачатку трэба задзейнічаць асноўны алгарытм зняцця абмежаванняў, дзе трэба настроіцца на пэўную праблему і зрабіць унутрана несвядомы выкід энергіі думкаў, эмоцый, адчуванняў, мігрэні, што адбываецца ў галаве, маркерам на паперу. Як выдых...

Калі потым пачынаеш гарманізаваць прастору, што ўтварылася, абводзіць, размаляўваць, нечакана з хаосу працяўляецца малюнак. Чацвёртае падобна на абстракцыю, але ў гэтай абстракцыі абавязкова нешта знойдзецца! А можа нагадаць і рэальную зямлю ці камсмічную рэч. Далей працуюць з колерам — а гэта інтуітыўная праца: ты дазваляеш сабе маляваць тымі адценнямі, да якіх адчуваеш цягу. Прайшоўшы ўсе алгарытмы,

атрымліваеш малюнак. Гэта работа, якая праходзіць без слоў і інструкцый: усе перажыванні пераводзяцца ў вобразы і гарманізуюцца праз прыныцы малюнка: закругленне, аб'яднанне і пад. Пасля, на больш свядомых этапах работы, важна ўсё: як ты штрыхуеш, з якой інтэнсіўнасцю, якая якасць тваёй штрыхоўкі і якія алоўкі для гэтага абіраеш... Калі працуеш, напрыклад, з алгарытмам «Нейрадрэва», дзе ёсць паглыбленне ў карані і роднасную сямейную сістэму, мінулае, дзе закранаюцца рэсурсы, што ёсць у сучаснасці і ў будучыні, пачынаецца свядомая работа з колерам, які можна выбіраць, ведаючы сімволіку. Можна ўжываць і пэўныя фігуры.

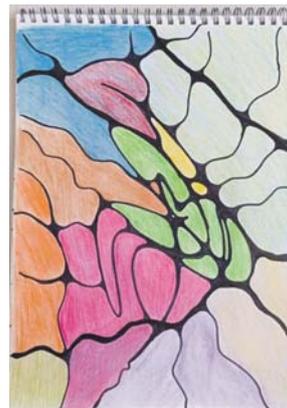
Усё ў сукупнасці калі васьмі алгарытмаў. І, асвоішы кожны з іх, можна інтэнсіўна развівацца, унутры сабе знаходзіць рэсурс для вырашэння любой, нават самай складанай, праблемы.

— Калі прыходзіш да псіхатэрапеўта, у першую чаргу ён кажа пра адказы на ўсе пытанні, якія знаходзяцца ўнутры цябе, а ты павінен іх выцягнуць і вырашыць сваю задачу...

— Так, нейраграфіка — гэта маўклівы коўч. Адзінае, чаго ён вимагае, — уседлівасці. Так, апошні свой малюнак я рабіла гадзіны чатыры. Гэта было

нейрадрэва на вялікім аркушы... Працэс, які нельга абарваць на палавіне, з мноствам дэталяў, якія трэба выпраўляць, — ты пражываеш процым эмоцый. І гэта звязана з той праблемай, унутраным пытаннем, з якім пачаў гэта рабіць. Ты выходзіш вычарпаны да дна, але з пэўным досведам.

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

Нейраграфіка. Базавы алгарытм зняцця абмежаванняў.

зваротная сувязь

Зімовае шчасце паэтаў

У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» на канале «Культура» Беларускага радыё выходзяць праекты «Адным штрыхом» з вершамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял», дзе гучыць дэтэктыў Маргарыты Латышкевіч «Уласны крыж».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе старонкі рамана Івана Мележа «Завеі, снежань». У «Радыёбібліятэцы» слухайце аповесць Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха».

Для аматараў паэзіі ў перадачы «Прачылым радком» у суботу і нядзелю прагучаць вершы Зінаіды Дудзюк.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» у выхадныя складуць дзве часткі радыёспектакля «Шчасце паэта» па аднайменнай п'есе Васіля Віткі (да 140-год-

дзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы).

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам свежага нумара штогодніка «ЛіМ».

У нядзелю і чацвер увазе слухачоў — праект Навума Гальпяровіча «Развагі пра літаратуру». Радыёверсія тэлепрадачы «Суразмоўцы» гэтага пісьменніка, якая гучыць на «Культуры» ў нядзелю і сераду, прапануе сустрэчу з пісьменніцай, лаўрэатам Нацыянальнай літаратурнай прэміі Маргарытай Латышкевіч.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

12 снежня — 110 гадоў з дня нараджэння Мікалая Маслава (1912—1992), беларускага харавога дырыжора, педагога, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

14 снежня — 115 гадоў з дня нараджэння Іосіфа Ражбы (1907—1995), беларускага акцёра, заслужанага артыста БССР.

15 снежня — 85 гадоў з дня нараджэння Яўгена Ждана (1937—2016), беларускага мастака тэатра,

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

13 снежня — у публічную бібліятэку № 8 імя М. Багдановіча на творчую сустрэчу з пісьменнікам Міхасём Пазняковым. Пачатак у 15.00.

13 снежня — у Мінскі гарадскі тэатр паэзіі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы на спектакль паводле ЛІзаветы Палеес «Песні сэрца — назаўжды аддаю». Пачатак у 17.30.

14 снежня — на пасяджэнне літаратурнай расцёўкі «Верасок» у дзіцячую бібліятэку № 16. Пачатак у 10.00.

14 снежня — на творчую сустрэчу з пісьменнікам Міхасём Пазняковым, прысвечаную Году гістарычнай памяці, у гарадскую паліклініку № 8. Пачатак у 14.00.

15 снежня — на творчую сустрэчу з дзіцячым пісьменнікам Міхаілам Дзервянкам у СШ № 84. Пачатак у 12.15.

15 снежня — на прэзентацыю зборніка паэзіі «Памяць — бясмерце народа», прысвечанага Году гістарычнай памяці. Імпрэза пройдзе на філалагічным факультэце БДУ. Пачатак у 16.00.

графіка, жывапісца, заслужанага работніка культуры БССР.

15 снежня — 70 гадоў з дня нараджэння Уладзіслава Рубанава (1952—1994), беларускага празаіка.

16 снежня — 85-годдзе адзначае Алена Юрашкевіч (1937), беларуская майстрыца дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Календар падрыхтаваны БДАМЛМ

16 снежня — у кніжны магазін «Светач» на прэзентацыю кнігі Уладзіміра Мазго, Міхаса Пазнякова, Іны Фраловой. Пачатак у 12.00.

16 снежня — на творчую сустрэчу з пісьменнікам Дзмітрыем Мікалаевым у Цэнтр творчасці дзяцей і моладзі Мінскага раёна (г. Заслаўе, м-н 2). Пачатак у 18.00.

Гродзенскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

9 снежня — у Музей Максіма Багдановіча (Гродна, вул. 1 Мая, 10) на літаратурна-музычную вечарыну «Чытаем Багдановіча разам» да дня нараджэння паэта. Пачатак у 16.00.

13 снежня — у Гудзевічкі літаратурна-краязнаўчы музей (а. г. Гудзевічы, Мастоўскага раёна) на сустрэчу з гродзенскімі пісьменнікамі. Пачатак у 15.00.

14 снежня — у аддзел мастацтва Гродзенскага абласнога навуковай бібліятэкі імя Я. Ф. Карскага (Гродна, вул. Савецкая, 25) на юбілейную творчую вечарыну публіцыста-гісторыка, краязнаўца Аляксандра Сявенкі. Пачатак у 16.00.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
гарадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная камісія:
Ташчэна Арлова
Алесь Бадак
Дзяснін Барсук
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіламедаў
Вольга Далдзімава
Жана Запарыца
Анатоль Казлоў
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Віцаслаў Нікіфарай
Мікалай Чарнінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Тэлефоны:

галоўны рэдактар — 325 85-25
адказы сакратар — 377 99-73
аддзел крытыкі і бібліяграфіі;
прэзы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісны індекс:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны для студэнтаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.10.2012, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"». Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч РАДКАР
Нумар падпісаны ў друк 08.12.2022 у 11.00
Ум. друк. арк. 3,72
Наклад — 735

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 2926
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рупакісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэагуюць.
Пазіяры радыёкіма можа не супадаць з меркаваннямі аўтара публікацыі. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 2049